

Spelling in de lift ^{plus}

handleiding

niveau

1 2 3 4 5 6 7 8

klinkerdief – verdubbelaar 2

verkleinwoorden

moeilijke meervouden

ie = i

Bekadidact
.....+

Spelling in de lift ^{plus}

handleiding niveau 7

klinkerdief – verdubbelaar 2

verkleinwoorden

moeilijke meervouden

ie = i

Centrum Educatieve Dienstverlening/
Pedologisch Instituut Rotterdam

Marijke Erades

Mary Gerritse

Maartje Greevenbosch

Betty Jansen

Carolien Pol

Janine Terwindt

Bekadidact+

Inhoud

1	Doelstellingen	5
1.1	Algemene doelstellingen	5
1.2	Doelstellingen van niveau 7	5
2	Analyse van de beginsituatie	6
2.1	Analyse van de beginsituatie (algemeen)	6
2.2	Analyse van de beginsituatie op niveau 7	6
2.2.1	Schematisch overzicht van de analyse van de beginsituatie	7
2.2.2	Overstap van niveau 6 naar niveau 7	10
2.2.3	Instap voor leerlingen die al spelling (met een andere methode) hebben gehad	10
3	Onderwijsleersituatie	11
3.1	Inleiding	11
3.2	Leerinhouden en leerprincipes	11
3.2.1	Leerinhouden	11
3.2.2	Leerprincipes	14
3.3	Didactische werkvormen	18
3.3.1	De handleiding	19
3.3.2	Het werkboek	19
3.3.3	Het kopieerblok	19
3.4	'Spelling in de lift PLUS' als hoofdmethode	20
3.5	'Spelling in de lift PLUS' als remediërende methode	21
3.6	Aanwijzingen per bladzijde	21
3.6.1	Aanwijzingen per bladzijde (algemeen)	21
3.6.2	Aanwijzingen per bladzijde voor het werkboek	24
	Basisstof	
	I klinkerdief • verdubbelaar 2	24
	II verkleinwoorden 'Op reis door Madurodam'	33
	III moeilijke meervouden	41
	IV ie = i	47
3.6.3	Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok	51
	Extra stof	
	☒ Nog een keer	51
	blz. 7.☒.2 t/m 7.☒.15	
	I klinkerdief • verdubbelaar 2	51
	II verkleinwoorden 'Op reis door Madurodam'	54
	III moeilijke meervouden	54
	IV ie = i	55

3.6.4	Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok	56
	Extra stof	
	☐ Net iets meer	56
	blz. 7. ☐.2 t/m 7. ☐.15	
	I klinkerdief • verdubbelaar 2	56
	II verkleinwoorden 'Op reis door Madurodam'	57
	III moeilijke meervouden	58
	IV ie = i	58
3.6.5	Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok	59
	Keuzestof	
	☒ Meer en weer	59
	blz. 7. ☒.2 t/m 7. ☒.11	
4	Evaluatie	61
4.1	Evaluatie (algemeen)	61
4.2	Evaluatie op niveau 7	61
4.2.1	Overzicht van de registratieformulieren	62
5	Toets en dictees	63
5.1	Instaptoets niveau 7	63
5.1.1	Scoring, registratie, interpretatie instaptoets niveau 7	64
5.1.2	Registratieformulieren instaptoets niveau 7	65
5.2	Controledictees	67
5.3	Einddictees en totaaldictee	72
5.3.1	Scoring, registratie, interpretatie controle-, einddictees en totaaldictee niveau 7	74
5.3.2	Registratieformulieren controle-, einddictees en totaaldictee niveau 7	75
6	Woordenlijsten	77

Bijlage: Schema van de luistervink • klinkerdief • verdubbelaar

1 Doelstellingen

1.1 Algemene doelstellingen

Het werkboek van niveau 7 is een onderdeel van de methode 'Spelling in de lift PLUS'. Aan de hand van deze methode willen wij leerlingen met spellingproblemen de schrijfwijze van veelvoorkomende Nederlandse woorden aanleren. Het is de bedoeling dat zij deze woorden niet alleen in de spellingles, maar ook daarbuiten in hun schriftelijke taalgebruik leren toepassen. Van essentieel belang daarvoor is, dat de leerlingen een positieve attitude ten aanzien van het zuiver schrijven ontwikkelen.

De leerkracht zal zelf het goede voorbeeld moeten geven en er op toe moeten zien dat het geleerde ook daadwerkelijk in andere (leer)situaties wordt toegepast. Voor een nadere toelichting verwijzen wij u naar de Algemene Inleiding.

1.2 Doelstellingen van niveau 7

Aan het eind van het werkboek van niveau 7 wordt van de leerling verwacht dat hij/zij

- veelvoorkomende niet-klankzuivere woorden die uit drie of meer klankgroepen bestaan kan schrijven.
Het gaat hierbij uitsluitend om woorden waarvoor de regels van *luistervink*, *klinkerdief* en *verdubbelaar* gelden.
Op dit niveau worden dus geen 'vreemde' woorden behandeld, zoals dat op niveau 8 het geval is.
- van veelvoorkomende woorden het verkleinwoord foutloos kan schrijven.
- veelvoorkomende woorden met de volgende spellingproblemen juist kan schrijven:
 - woorden waarbij in het meervoud of bij het langer maken de *f* in een *v* verandert (brief - brieven, scheef - scheve, geef - geven)
 - woorden waarbij in het meervoud of bij het langer maken de *s* in een *z* verandert (doos - dozen, grijs - grijze, lees - lezen)
 - meervoudsvormen op *'s* (opa's)
 - meervoudsvormen op *eren* (kinderen)
- veelvoorkomende woorden, waarin je een *ie* hoort maar een *i* schrijft, foutloos kan schrijven.

2 Analyse van de beginsituatie

2.1 Analyse van de beginsituatie (algemeen)

Wanneer men gaat werken met de methode 'Spelling in de lift PLUS' wordt allereerst de bijbehorende instaptoets afgenomen.

De complete instaptoets is opgenomen in de Algemene Inleiding.

Een niveau wordt als beheerst beschouwd wanneer 80% van de woorden, dus 16 van de 20 woorden, foutloos is geschreven. Men stapt dan over naar het volgende niveau.

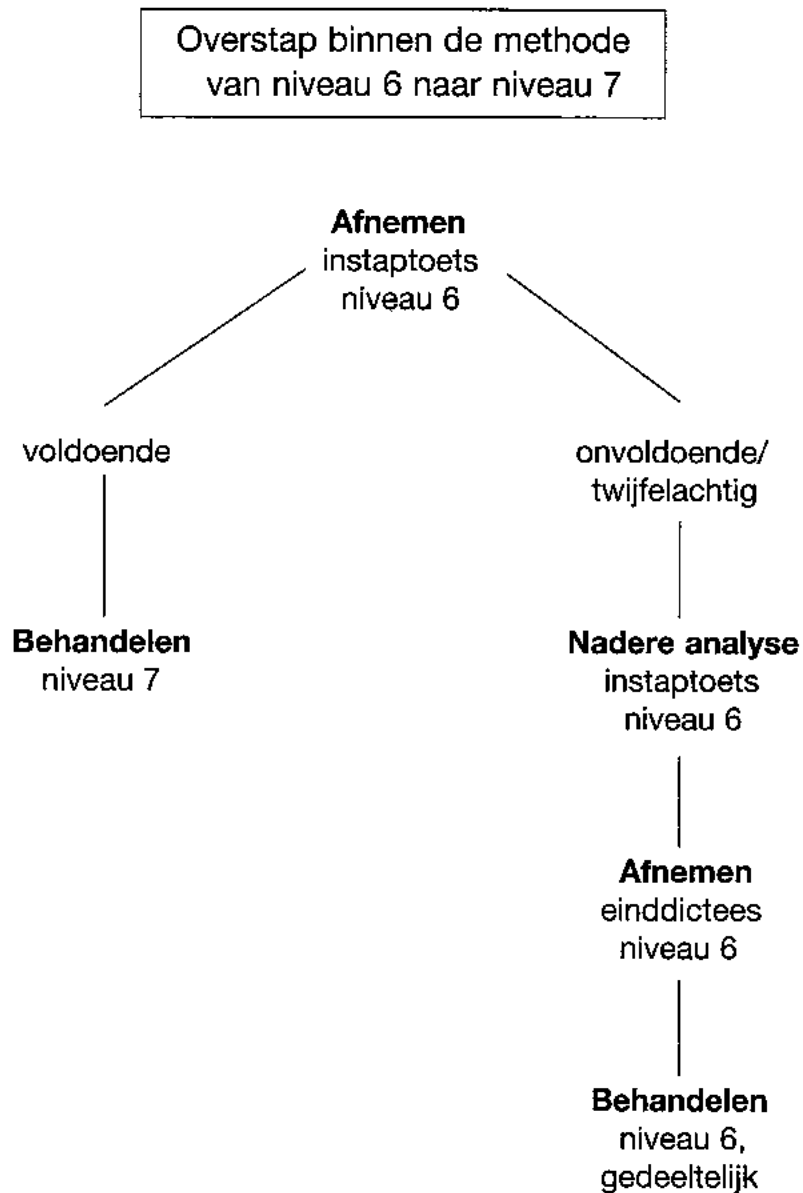
Maakt een leerling meer dan 4 fouten in de instaptoets, dan volgt een analyse van de beginsituatie op het desbetreffende niveau.

2.2 Analyse van de beginsituatie op niveau 7

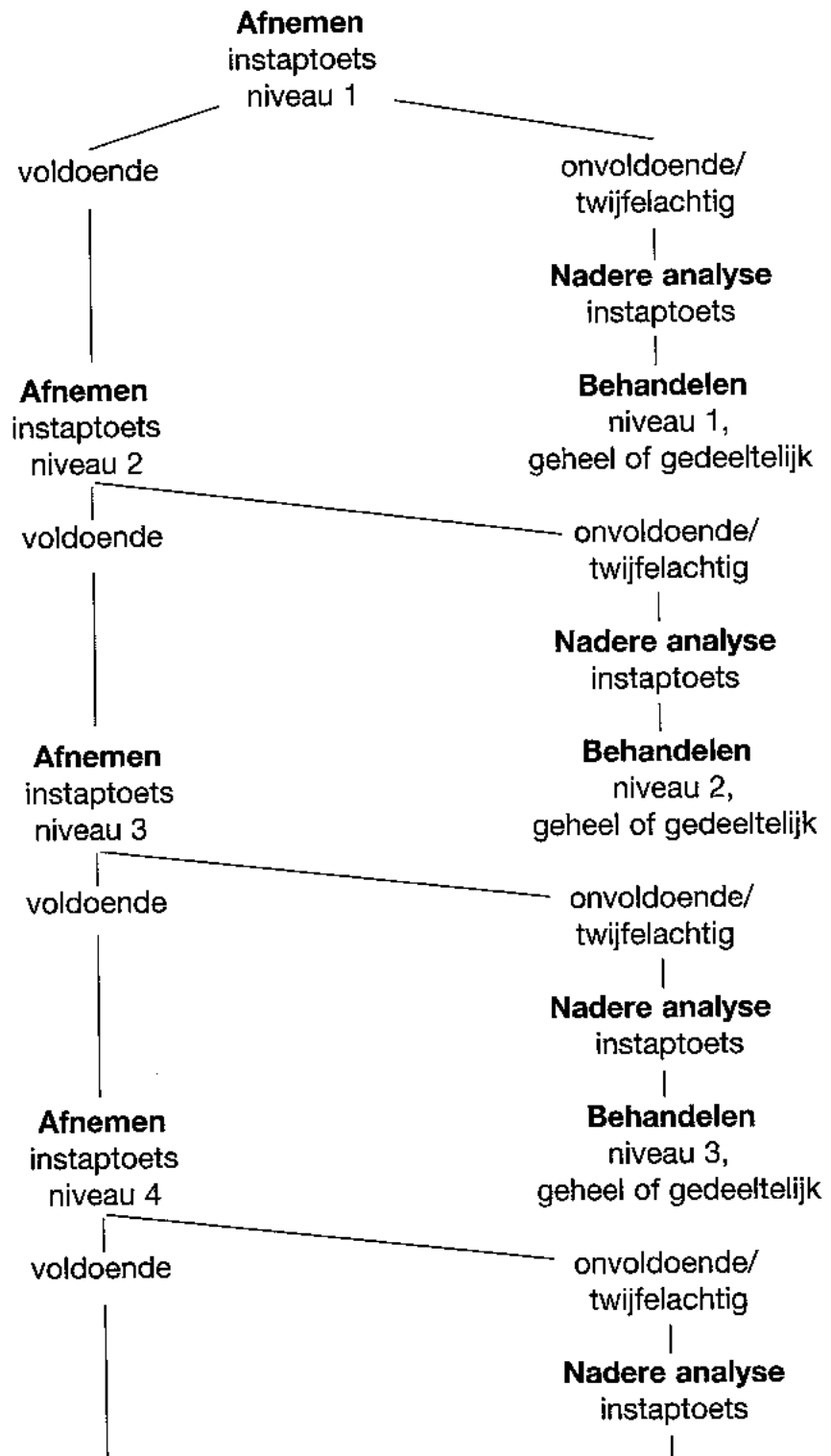
Bij leerlingen die met 'Spelling in de lift PLUS' werken, zal men op een andere wijze te werk gaan bij het vaststellen van de beginsituatie dan bij leerlingen die tussentijds in de methode stappen.

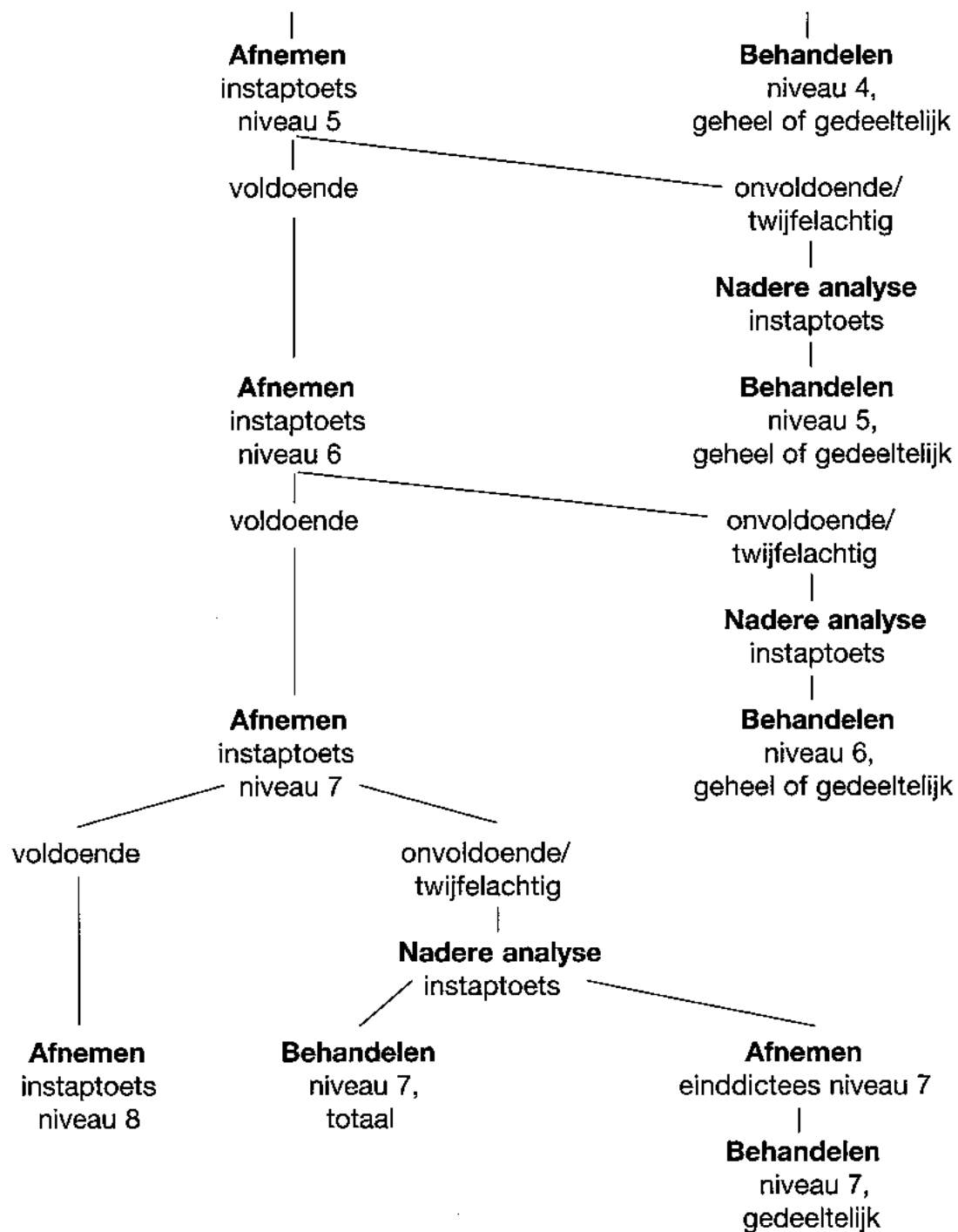
In 2.2.1 wordt voor beide groepen leerlingen de te volgen werkwijze schematisch gepresenteerd. Daarna worden in 2.2.2 en 2.2.3 beide modellen (beslisbomen) nader toegelicht.

2.2.1 Schematisch overzicht van de analyse van de beginsituatie

Instap voor leerlingen die al spelling
(met een andere methode) hebben gehad.

2.2.2 Overstap van niveau 6 naar niveau 7

De instaptoets, hier wellicht beter uitstaptoets genoemd, van niveau 6 kan dienen als instaptoets voor niveau 7. Deze toets is te vinden in de handleiding van niveau 6 (paragraaf 5.1) en in de Algemene Inleiding.

In deze toets wordt nagegaan of het schrijven van klankgroepen, kop- en staartstukken, klinkerdief - en verdubbelaar - woorden (die bestaan uit 2 klankgroepen) voldoende beheerst wordt (80% of meer goed).

Met name voor het doorwerken van het onderdeel klinkerdief • verdubbelaar 2 (van niveau 7) is vereist dat de leerling de daaraan voorafgaande onderdelen klinkerdief 1 en verdubbelaar 1 van niveau 6 voldoende beheerst.

Immers, op niveau 7 worden de moeilijkere woorden van drie of meer klankgroepen aangeleerd. Dit veronderstelt dat de leerling de verschillende soorten woorden van één of twee klankgroepen correct kan schrijven.

Is er sprake van onvoldoende of twijfelachtige beheersing, dan zal eerst moeten worden nagegaan, wat de leerling precies fout doet. Dit kan bijvoorbeeld met behulp van de einddictees van niveau 6. Daarna kan besloten worden of, en zo ja, welke stof van niveau 6 eerst herhaald zal moeten worden.

2.2.3 Instap voor leerlingen die al spelling (met een andere methode) hebben gehad

Men controleert eerst door middel van de instaptoets van niveau 1 of niveau 1 beheerst wordt. Is dit het geval, dan neemt men de instaptoets van niveau 2 af. Wordt ook deze stof beheerst, dan volgt de instaptoets van niveau 3, enzovoort. De A- en B-versie van de instaptoets van niveau 7 zijn te vinden in paragraaf 5.1, samen met een voorbeeld van de registratieformulieren (paragraaf 5.1.2). Alle foutenregistratieformulieren zijn opgenomen in het kopieerblok.

Aan de hand van het individuele registratieformulier kan men nagaan of alle op niveau 7 behandelde categorieën beheerst worden. Door deze nadere foutenanalyse bepaalt men welke oefenstof de leerling nodig heeft. Per spellingcategorie kan worden nagegaan of er sprake is van voldoende beheersing. Er wordt onderscheid gemaakt tussen categorie- en andere fouten. Zo kan het voorkomen dat een leerling bijvoorbeeld in de meervoudsvorm 'verliezen' de 's' wel in een 'z' verandert (dus de categorie moeilijke meervoudsvormen goed schrijft), maar een fout maakt in het kopstuk 'ver' (ferliezen = andere fout). Veel van dit soort 'andere' fouten vraagt om een nadere analyse.

Wanneer men na de analyse van de resultaten op de instaptoets nog twijfelt of een leerstofonderdeel aangeboden moet worden, kan men als extra toets het einddictee van het desbetreffende onderdeel afnemen. Deze dictees zijn te vinden in paragraaf 5.3.

Bij leerlingen met specifieke spellingproblemen kan de leerkracht eventueel een leerinhoud van niveau 7 apart aanbieden.

Het kan zijn dat een leerling uitsluitend problemen heeft met het schrijven van *ie* = *i*-woorden. Men zou dan dit onderdeel van het werkboek (blz. 58 t/m 70) met de leerling kunnen doorwerken.

3 Onderwijsleersituatie

3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk komen de aspecten van de onderwijsleersituatie aan de orde die speciaal betrekking hebben op niveau 7. Punten die betrekking hebben op het hele pakket komen aan de orde in de Algemene Inleiding.

3.2 Leerinhouden en leerprincipes

3.2.1 Leerinhouden

Op niveau 7 komt achtereenvolgens aan de orde:

WERKBOEK

Basisstof

- I ● klinkerdief • verdubbelaar deel 2:
woorden van drie of meer klankgroepen,
waarop de regels van luistervink,
klinkerdief of verdubbelaar toepasbaar zijn.
lees- en analyseoefeningen met woorden
van drie klankgroepen. (blz. 2 en 3)
invul- en overschrijfoefeningen (blz. 4 t/m 10)
introdactie van woorden van vier
klankgroepen. (blz. 11 en 12)
gevarieerde oefeningen en
toepassing van het geleerde in zinnen,
verhaaltjes en aardrijkskundige onderwerpen. (blz. 13 t/m 21)
- II ● verkleinwoorden
De verkleinwoorden worden aan de hand van het
verhaal 'Op reis door Madurodam' aangeleerd.
In één overzichtstekening worden de
verschillende categorieën verkleinwoorden
geïntroduceerd. (blz. 24)
categorie 1: *je*-woorden
(voorbeeldwoord is huisje). (blz. 25 en 26)
categorie 2: *tje*-woorden
(voorbeeldwoord is treintje). (blz. 27 t/m 28)
categorie 3: *pje*-woorden
(voorbeeldwoord is boompje). (blz. 29 en 30)
categorie 4: *etje*-woorden
(voorbeeldwoord is bruggetje). (blz. 31 en 32)

- categorie 5: *kje*-woorden
 (voorbeeldwoord is *koninkje*). (blz. 33 en 34)
 twee lastige problemen met de
je- en *tje*-vorm behandeld (voorbeelden:
blad - *blaadje* en *la* - *laatje*). (blz.35 en 36)
 alles door elkaar. (blz. 37 en 38)
- III ● moeilijke meervouden
 meervoudsvormen waarbij
 de eind *f* in een *v* verandert. (blz.40 t/m 43)
 meervoudsvormen waarbij
 de eind *s* in een *z* verandert. (blz.44 t/m 48)
 meervoudsvormen die
 op 's eindigen. (blz.49 t/m 52)
 afwijkende meervouds-
 vormen die op *eren* eindigen. (blz.53)
 alles door elkaar. (blz. 54 en 55)
- IV ● *ie* = *i*
 woorden waarin je een
ie hoort maar een *i* schrijft.
 woorden waarbij na de *i* geen
 klinker of tweetekenklank komt
 (bijvoorbeeld: *gitaar*). (blz.58 t/m 61)
 woorden waarbij na de *i* een
 klinker of tweetekenklank komt, zodat een
j hoorbaar wordt (bijvoorbeeld *viool*). (blz.62 t/m 65)
 woorden met *ie* en *i* door elkaar
 (bijvoorbeeld: *gieter* en *gitaar*). (blz.66 t/m 70)

KOPIEERBLOK

Extra stof

☒ *Nog een keer*

- I ● klinkerdief • verdubbelaar 2
 3 klankgroepen (blz. 7. ☒ .2)
 3 klankgroepen (blz. 7. ☒ .3)
 3 of meer klankgroepen (blz. 7. ☒ .4)
 3 of meer klankgroepen (blz. 7. ☒ .5)
- II ● verkleinwoorden
je, *tje* (blz. 7. ☒ .6)
je, *tje*, *pje*, *etje* (blz. 7. ☒ .7)
je, *tje*, *pje*, *etje*, *kje* (blz. 7. ☒ .8)
 lastige problemen met *je*, *tje* (blz. 7. ☒ .9)

- III ● moeilijke meervouden
 - f verandert in v (blz. 7. ☒.10)
 - s verandert in z (blz. 7. ☒.11)
 - 's (blz. 7. ☒.12)
- IV ● ie = i
 - ie = i (na i geen klinker of tweetekenklank) (blz. 7. ☒.13)
 - ie = i (na i een klinker of tweetekenklank) (blz. 7. ☒.14)
 - ie = i door elkaar (blz. 7. ☒.15)

☐ *Net iets meer*

- I ● klinkerdief • verdubbelaar 2
 - 3 klankgroepen (blz. 7. ☐.2)
 - 3 klankgroepen (blz. 7. ☐.3)
 - 3 of meer klankgroepen (blz. 7. ☐.4)
 - 3 of meer klankgroepen (blz. 7. ☐.5)
- II ● verkleinwoorden
 - je, tje (blz. 7. ☐.6)
 - je, tje, pje, etje (blz. 7. ☐.7)
 - je, tje, pje, etje, kje (blz. 7. ☐.8)
 - lastige problemen met je, tje (blz. 7. ☐.9)
- III ● moeilijke meervouden
 - f verandert in v (blz. 7. ☐.10)
 - s verandert in z (blz. 7. ☐.11)
 - 's (blz. 7. ☐.12)
- IV ● ie = i
 - ie = i (na i geen klinker of tweetekenklank) (blz. 7. ☐.13)
 - ie = i (na i een klinker of tweetekenklank) (blz. 7. ☐.14)
 - ie = i door elkaar (blz. 7. ☐.15)

Keuzestof

☒ *Meer en weer*

- alles van de niveaus 1 t/m 7 door elkaar (blz.7. ☒.2 t/m 7. ☒.11)

3.2.2 Leerprincipes

Oriënteren en optimaliseren

Oriënteren

- Binnen niveau 7 is de samenhang tussen de onderdelen minder sterk dan bij niveau 6 het geval is. De onderdelen kunnen eventueel los van elkaar behandeld worden. Bij de constructie van de methode is echter wel voor een bepaalde volgorde van de onderdelen gekozen, ook bij niveau 7. Dit betekent bijvoorbeeld dat men bij het onderdeel verkleinwoorden nog geen *ie* = *i*-woorden zal aantreffen.
- De woorden die op niveau 7 aangeleerd worden, zijn niet klankzuiver. Daarom is het heel belangrijk dat de leerlingen goed op de verschillende aspecten van het desbetreffende spellingprobleem georiënteerd worden. Bij de verschillende onderdelen van niveau 7 gebeurt dat op de volgende wijze:

I klinkerdief • verdubbelaar 2

Dit onderdeel sluit aan op het bij niveau 6 behandelde werkboek 'klinkerdief 1 en verdubbelaar 1' van niveau 6.

Op niveau 6 is de leerlingen geleerd wanneer en hoe zij de spellingregels van de luistervink, klinkerdief en verdubbelaar moeten toepassen op woorden van twee klankgroepen. Dit gebeurde met behulp van het schema van de *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*.

In het werkboek klinkerdief • verdubbelaar 2 wordt op niveau 7 allereerst veel aandacht besteed aan het correct lezen en uitspreken van woorden met drie klankgroepen. De inhoud van deze langere woorden is vaak heel abstract.

Daarom is het noodzakelijk dat de leerkracht met de leerlingen over de *betekenis* van de woorden praat en/of ze de betekenis van die woorden in een woordenboek laat opzoeken.

In klinkerdief 1 en verdubbelaar 1 pasten de leerlingen de drie regels van het *schema* alleen op de eerste klankgroep van een woord toe. Nu de woorden uit meer dan twee klankgroepen bestaan moeten de leerlingen eerst leren om in deze lange woorden die *woorddelen* te *analyseren* waarop zij de regels van het schema kunnen toepassen. Het hoeft dus niet meer per se de eerste klankgroep te zijn.

Ook worden de leerlingen er via analogierijtjes op attent gemaakt dat deze moeilijke woorden vaak dezelfde voor- of achtervoegsels hebben. In niveau 6 van onze methode noemen wij dat kop- of staartstukken (zie voor een nadere uitleg de handleiding bij niveau 6, werkboek deel 1).

Bij klinkerdief • verdubbelaar 2 komen de leerlingen, naast onder andere de bekende kop- en staartstukken *be*, *ge*, *ver*, *ig*, *lijk* en *e*, met nieuwe voor- en achtervoegsels als: *op*, *on*, *ont*, *voor*, *over* en *ing* in aanraking.

Nieuw voor de leerlingen is, dat de voor- en achtervoegsels nu niet meer altijd voor- of achteraan het woord hoeven te staan. Ze kunnen ook midden in een woord voorkomen, bijvoorbeeld: *onverschillig*, *gisteren*, *ongelukken*.

Naast de analyse- en analogie-oefeningen zijn er ook oefeningen waarbij de leerlingen zélf langere woorden moeten maken door voor- of achtervoegsels aan een grondwoord te koppelen. Door deze *opbouw oefeningen* leren zij op een andere manier hoe zij een woord moeten structureren.

II verkleinwoorden

Voor het aanleren van verkleinwoorden zijn wel regels te geven, maar deze zijn voor leerlingen niet verhelderend. Daarom gaan we in dit blok uit van het spontane taalgebruik en passen we de spellingregels toe, die de leerlingen reeds geleerd hebben. De verkleinwoorden worden in vijf categorieën en een uitzonderingscategorie aangeboden.

In een vooronderzoek op een LOM-school is bij 36 leerlingen een lijst met grondwoorden afgenomen, waarbij de leerlingen de verkleiningsvorm moesten noemen.

Uit dit vooronderzoek bleek dat leerlingen uit alle leeftijdsgroepen sommige verkleinwoorden verkeerd vervoegen. Zij maakten met name veel fouten in de categorieën 4 (etje-woorden) en 5 (kje-woorden) en in de uitzonderingscategorie.

categorie	woord	voorbeelden van fouten die leerlingen maken	% leerlingen die het woord mondeling verkeerd verbuigen
4 (etje)	sommetje karretje	sompje, somtje kartje	25 33
5 (kje)	puddinkje koninkje	puddingtje, puddinkie koningje, koningtje, koningetje	53 61
uitzonde- ringen	glaasje scheepje	glasje schipje, schiptje, schippetje	80 72

Het juist leren *vormen* en *uitspreken* van verkleinwoorden is voorwaarde voor het goed leren schrijven. Daarom besteden wij in dit blok veel aandacht aan dit morfologische aspect van de taal, middels bordlessen en auditieve oefeningen.

Wij oriënteren de leerlingen op de nieuwe spellingproblemen aan de hand van een plaat van Madurodam met voorbeeldwoorden. Het gebruik van verkleinwoorden is meer natuurlijk in Madurodam dan in de wereld om ons heen. Voor elke categorie is een voorbeeldwoord gekozen. Dit wordt visueel ondersteund door middel van een plaatje.

Aan de hand van de voorbeeldwoorden worden de andere verkleinwoorden geleerd.

Voor verkleinwoorden geldt als algemene regel:

Zoek in geval van twijfel eerst het grondwoord
en zet daar de verkleiningsuitgang achter!

Het *grondwoord* is het woord waar de verkleiningsvorm van is afgeleid.

Bijvoorbeeld:

- van het grondwoord *huis* is het verkleinwoord: *huisje*
- van het grondwoord *licht* is het verkleinwoord: *lichtje*
- van het grondwoord *kip* is het verkleinwoord: *kippetje*.

Verder wordt er per categorie een aantal hulpregels gegeven:

- categorie 1: verkleinwoorden met uitgang *je*:
Verwijs bij verkleining van grondwoorden op t of d naar de spellingregel die de leerlingen geleerd hebben in het d- en t-boek (niveau 4).
Bij grondwoorden eindigend op *cht* en *st* wordt bij verkleining meestal de t niet uitgesproken. De t moet wel geschreven worden.
Bijvoorbeeld: *lichtje* en *worstje*.
Wijs de leerlingen hierop en herhaal eventueel de bovenstaande algemene regel.
- categorie 4: verkleinwoorden met uitgang *etje*:
Deze verkleinwoorden krijgen er vaak een medeklinker bij volgens de regel van de verdubbelaar. Verwijs hiernaar. (bijvoorbeeld: *karretje*, *bruggetje*).
- categorie 5: verkleinwoorden met uitgang *kje*:
Verscherping van de g tot k in de verbinding *-ng* vindt alleen plaats voor de verkleiningsuitgang *je* (bijvoorbeeld: *koninkje*, *kettinkje*). Met andere woorden bij de verkleiningsuitgang *etje* verandert *ng* niet. (bijvoorbeeld: *ringetje*).
- uitzonderingscategorie:
Hierin worden twee lastige problemen met de *je*- en *tje*-vorm behandeld:
 - a verkleinwoorden waarbij de korte klank in een lange klank verandert, voorbeeld: *pad* - *paadje*, *schip* - *scheepje*
 - b verkleinwoorden die bij de schrijfwijze een verandering van de lange klank krijgen. Grondwoorden die eindigen op *a*, *o* en *u* krijgen in verkleinwoorden *aa*, *oo* en *uu*, bijvoorbeeld: *laatje*, *fotootje* en *parapluutje*.

III moeilijke meervouden

Bij dit onderdeel geldt als oriënteringsbasis de hoofdregel van de Nederlandse spelling: uitgangspunt hierbij is een *uitspraak* in algemeen beschaafd Nederlands. De invloed van een dialect moet daarbij uitgeschakeld worden.

Daarna worden de woorden in klanken geanalyseerd en worden de klanken in de juiste volgorde omgezet in letters (zie verder Algemene Inleiding: Spellingstrategieën).

Bij de meervoudsvormen waarbij de eind *f* in een *v* verandert ($f \rightarrow v$) en de eind *s* in een *z* ($s \rightarrow z$), wordt teruggerepen op de begrippen: *fietspomp-letter* • *vliegende vogel-letter* en *slang-letter* • *zaag-letter*, die op niveau 3 voor het eerst geïntroduceerd zijn.

Ondanks een 'nette' uitspraak blijft echter toch vaak de invloed van het dialect merkbaar. Daarnaast kan het zijn dat door de invloed van andere klanken binnen het woord de v niet anders dan als f uitgesproken kan worden of de z als s! Het helpt dan bijvoorbeeld ook niet om bij de keel te voelen om welke klank het gaat. Om deze redenen wordt nog een aantal hulpregels gegeven. Daarnaast verwachten wij dat door regelmatig oefenen met een beperkt aantal f → v- en s → z-woorden ook een *visueel woordbeeld* van deze woorden zal ontstaan.

De *hulpregels* zijn de volgende:

- bij f → v-woorden
 - aan het eind van een woord of een klankgroep kan nooit een v staan;
 - vv komt niet voor in de Nederlandse taal, dus de verdubbelaar zet altijd ff na de a, e, i, o of u;
 - als de regel van de verdubbelaar niet geldt, schrijf je bijna altijd een v bij het langer maken.
Uitzonderingen zijn: fotografen, paragrafen en triomfen.
- bij s → z-woorden
 - aan het eind van een woord of een klankgroep kan nooit een z staan;
 - zz komt niet voor in de Nederlandse taal, dus de verdubbelaar zet altijd ss na a, e, i, o of u.
- bij meervoudsvormen die op 's eindigen
De hulpregel is hierbij dat je wel 's moet schrijven, omdat je anders het woord verkeerd uitspreekt doordat je een korte klank leest, bijvoorbeeld fotos.

IV ie = i

Er zijn wel enkele regels te bedenken met behulp waarvan de leerlingen op dit spellingprobleem georiënteerd kunnen worden. Deze zijn echter vrij ingewikkeld en bovendien zijn er veel uitzonderingen op die regels.

Daarom is in dit geval gekozen voor het inprenten van een beperkt aantal veelgebruikte ie = i-woorden.

Optimaliseren

- Achtereenvolgens gaat het hierbij om het *verinnerlijken*, *verkorten*, *automatiseren* en *generaliseren*.

Bij het *verinnerlijken* leren we de leerlingen om niet meer hardop te analyseren, maar om dit fluisterend voor zichzelf te doen, dus niet hoorbaar.

Verkorten: het is de bedoeling dat de leerling na verloop van tijd 'loskomt' van de regels en hulpregels, die in de werkboeken aangeboden worden. Alleen wanneer de leerling niet weet hoe hij/zij een woord moet schrijven, moet hij/zij zich de juiste regel weer kunnen herinneren.

Een voorbeeld van het verkorten van de regels van klinkerdief • verdubbelaar: Eerst moet de leerling nog de kop- en staartstukken zoeken en de woorddelen waarop hij/zij de regels van het *schema* moet toepassen. In een latere fase kan

direct van de leerling gevraagd worden welke regel op een bepaald woorddeel toegepast moet worden.

Bijvoorbeeld: bij het woord 'vangvond' - hoe schrijf je a en waarom?

Antwoord: met één a, want hier geldt de regel van de klinkerdief.

Automatiseren: uiteindelijk streven wij ernaar dat de woordbeelden bij de leerlingen 'uit de pen vloeien'. Het spellen is dan een automatisme geworden.

Deze vaardigheid wordt bevorderd door een beperkt aantal woorden herhaaldelijk op te laten schrijven, auditief te laten analyseren en visueel in te laten prenten.

Generaliseren: van de leerlingen wordt verwacht dat zij hun nieuwe kennis van de spellingproblemen van dit niveau niet alleen bij losse woorden toepassen, maar ook in zinnen en verhaaltjes. Hieraan wordt aandacht besteed in het werkboek. De leerkracht moet er voor zorgen dat de nieuwe kennis ook buiten de spellingles wordt toegepast, bijvoorbeeld in het kader van wereldoriëntatie.

Isoleren, discrimineren en integreren

Binnen de vier onderdelen van niveau 7 worden de verschillende spellingproblemen allereerst zoveel mogelijk geïsoleerd aangeboden. Pas wanneer de leerlingen na een aantal oefeningen enig inzicht in een probleem gekregen hebben, wordt een nieuw spellingprobleem aangeboden. Wordt dit ook redelijk beheerst, dan pas bieden wij de spellingproblemen door elkaar aan.

Voorbeeld:

In het ie = i-werkboek worden eerst de woorden met i geïsoleerd aangeboden. Daarna leren de leerlingen discrimineren tussen woorden waarin je een ie hoort én schrijft en tussen woorden waarin je een ie hoort, maar een i schrijft.

Voor de leerprincipes **controleren** en **motiveren** wordt verwezen naar de Algemene Inleiding (paragraaf 3.1.3).

3.3 Didactische werkvormen

Hierbij onderscheiden we op niveau 7:

a de oefeningen en aanwijzingen in de handleiding

b de oefeningen in het werkboek

c de oefeningen in het kopieerblok die bestaan uit:

☒ Nog een keer:

herhalingsstof voor uitvallers gekoppeld aan de controledictees.

☐ Net iets meer:

verrijkingsstof gekoppeld aan de controledictees.

☒ Meer en weer:

generalisatiestof voor alle leerlingen.

3.3.1 De handleiding

Hierin zijn de instructies bij de oefeningen te vinden. Die dienen onder meer te omvatten: het bespreken van de betekenis van nieuwe woorden, een uitgebreide oriëntatie op een nieuw probleem, het leidinggeven aan auditieve oefeningen, het vooraf bespreken van de oefeningen uit het werkboek en het nabespreken van de gemaakte oefeningen.

De *auditieve oefeningen* vormen een wezenlijk onderdeel van de methode evenals de *bordlessen*. Ook de *klassikale oefeningen* en *controledictees* mogen niet overgeslagen worden.

3.3.2 Het werkboek

Basisstof

Zoals bij de Leerprincipes (paragraaf 3.2.2.) naar voren kwam, wordt in de oefeningen veel aandacht besteed aan het op *verschillende manieren* inslijpen van woordbeelden: visueel, auditief en schrijfmotorisch. Ook wordt door middel van tekeningen en eenvoudige zinnen de betekenis van woorden duidelijk gemaakt en wordt er geoefend met het gebruiken van woorden in zinsverband.

Voor nu de woorden langer en abstracter worden is het belangrijk om met de leerlingen te praten over de betekenis. Het gebruik van een woordenboek zal op dit niveau een gewoonte moeten zijn.

Ook al zijn de leerlingen al wat ouder en zelfstandiger als zij aan niveau 7 beginnen, toch hebben zij de *gerichte instructies* van de leerkracht tijdens de spellingles nog steeds nodig. Het is dus niet de bedoeling dat een leerling geheel zelfstandig een werkboek doorwerkt. De leerkracht moet regelmatig controleren of de leerling de aanwijzingen bij de oefeningen goed begrepen heeft.

3.3.3 Het kopieerblok

Extra stof

☒ *Nog een keer*

(de herhalingsstof voor uitvallers)

Aan ieder controledictee is een bladzijde herhalingsstof gekoppeld. Indien een moeilijkheid nog niet beheerst wordt, kan er extra oefening plaatsvinden.

Deze herhalingsstof is opgenomen in het kopieerblok (blz. 7.12 t/m 7.15).

De aard van de oefeningen is vergelijkbaar met die van de basisstof.

De aanwijzingen bij de bladzijden herhalingsstof zijn te vinden in deze handleiding (paragraaf 3.6.3).

☐ Net iets meer
(de verrijksstof)

Aan ieder controledictee is ook een bladzijde verrijksstof gekoppeld. Deze is bedoeld voor leerlingen die de behandelde stof beheersen, maar moeten wachten op de (groeps)instructie voordat ze verder kunnen. De verrijksstof is eveneens opgenomen in het kopieerblok (blz. 7. ☐.2 t/m 7. ☐.15).

Deze oefeningen zijn iets moeilijker en vrijer dan die uit het werkboek met de basisstof. Aan de leerlingen wordt hier bijvoorbeeld gevraagd om zelf woorden te bedenken of zinnen te maken. De aanwijzingen bij de bladzijden verrijksstof zijn opgenomen in deze handleiding (paragraaf 3.6.4).

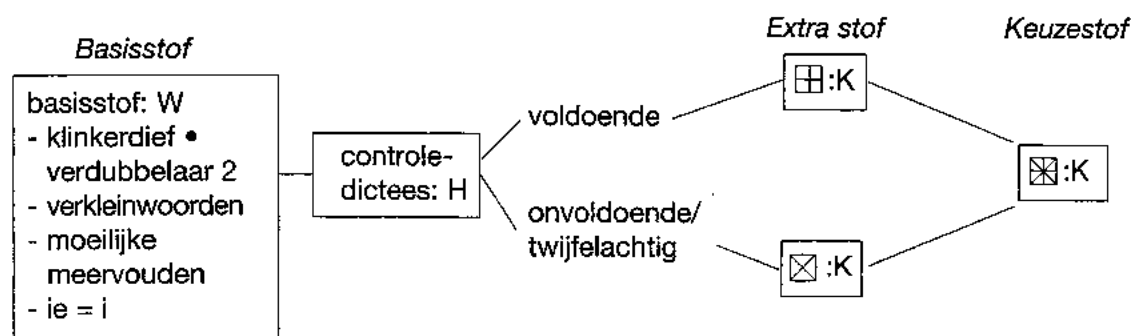
Keuzestof

☒ Meer en weer
(de generalisatiestof voor alle leerlingen)

Nadat alle categorieën van niveau 7 afzonderlijk zijn behandeld, is het de bedoeling dat de leerlingen vervolgens '☒ Meer en weer' uit het kopieerblok doorwerken. Hierin wordt al het reeds geleerde van niveau 1 t/m 7 herhaald, maar nu door elkaar.

3.4 'Spelling in de lift Plus' als hoofdmethode

Op scholen waar 'Spelling in de lift PLUS' de hoofdmethode is, kan het gebruik van de verschillende onderdelen als volgt in beeld worden gebracht:

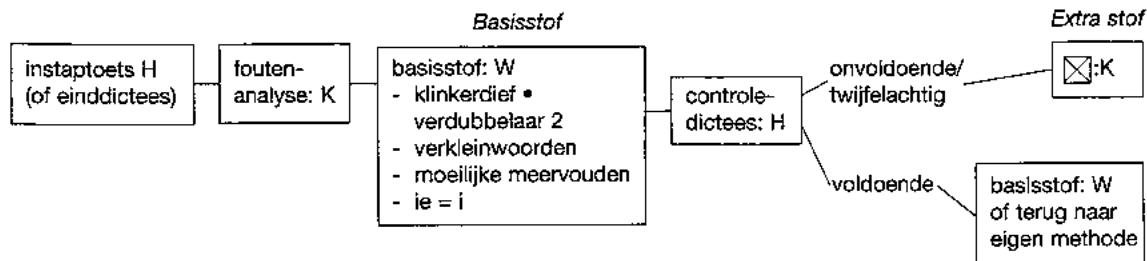
W = werkboek; H = handleiding; K = kopieerblok

Dus: *alle* leerlingen krijgen hier de basisstof uit het werkboek en na het doorwerken van het werkboek '☒ Meer en weer' uit het kopieerblok (blz.7. ☒.2 t/m 7. ☒.11).

Afhankelijk van de prestaties bij de controledictees krijgen leerlingen herhalingsstof (☒) of verrijksstof (☐), beide uit het kopieerblok ('☒ Nog een keer': blz.7. ☒.2 t/m 7. ☒.15 en '☐ Net iets meer': blz.7. ☐.2 t/m 7. ☐.15)

3.5 'Spelling in de lift Plus' als remediërende methode

Wordt 'Spelling in de lift PLUS' uitsluitend voor het opvullen van hiaten gebruikt (remediërend), dan kan het gebruik er als volgt uitzien:

W = werkboek; H = handleiding; K = kopieerblok

Op grond van een foutenanalyse wordt, met behulp van de registratieformulieren uit het kopieerblok vastgesteld, welke spellingcategorieën onvoldoende of twijfelachtig beheerst worden. Die krijgt de leerling dan uit het werkboek van 'Spelling in de lift PLUS' aangeboden.

Bij onvoldoende of twijfelachtige prestaties bij de controledictees kan bovendien herhalingsstof '☒ Nog een keer' uit het kopieerblok worden aangeboden.

Het onderdeel '☒ Net iets meer' (de verrijkingsstof) zal, wanneer 'Spelling in de lift PLUS' als remediërende methode wordt ingezet, niet tot nauwelijks gebruikt worden.

Onderdeel '☒ Meer en weer' (de generalisatiestof) kan gebruikt worden voor die leerlingen die problemen hebben met het generaliseren van het eerdergeleerde. Ook voor leerlingen die problemen hebben met het blijven toepassen van een eerder geleerd spellingprobleem als er andere stof bijkomt, kan onderdeel

'☒ Meer en weer' een functie hebben.

3.6 Aanwijzingen per bladzijde

3.6.1 Aanwijzingen per bladzijde (algemeen)

● De takenkaart

De takenkaart (die op de binnenkant van de kaft van het werkboek staat) is bedoeld als inleiding op het werkboek. Op deze kaart staat wat de leerlingen in het werkboek gaan leren. Het is bovendien de bedoeling dat de leerlingen zelf de takenkaart na een gemaakt controledictee invullen.

Dit gaat als volgt:

voldoende beheersing (80% of meer)

twijfelachtige beheersing (60-80%)

onvoldoende beheersing (minder dan 60%)

Het tweede vak achter de verschillende leerstofonderdelen is bedoeld om eventueel na een herhaling in te vullen.

● Bordlessen

Bij elke bordles worden de doelstelling, het te hanteren materiaal en de introductie vermeld. Indien materiaal en organisatievorm ontbreken, geldt de volgende standaardformulering:

Materiaal:

bord en/of blaadje

Organisatie:

de leerlingen zitten op hun plaats.

● Auditieve oefeningen

De instructie en de aan te bieden woorden staan in een kader.

Soms is er een blaadje bij nodig en vindt klassikale behandeling van antwoorden plaats op het bord.

● Klassikale oefeningen

Samen

De instructie voor deze oefeningen is in deze handleiding te vinden. Evenals bij de auditieve oefeningen is er een kader omheen geplaatst.

● Dictees

Controledictee

Einddictee

Totaaldictee

Deze dictees zijn te vinden in de handleiding in respectievelijk paragraaf 5.2 en 5.3.

● Beslissingsschema

Dit schema is op een losse kaart ingevoegd in het werkboek, zodat de leerlingen hem eenvoudig tevoorschijn kunnen halen en naast de desbetreffende oefening kunnen leggen.

1 Klassikale plaat

Bij niveau 5, 6 en 7 behoort een klassikale plaat met daarop het beslissings-schema: *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*.

1 Betekenis van woorden

Het is belangrijk dat de leerlingen de betekenis van de behandelde woorden kennen. Controleer dit door de leerlingen bijvoorbeeld zinnen met de woorden te laten maken.

1 Creativiteit

Wanneer leerlingen een opdracht anders dan bedoeld uitvoeren, maar daarbij wel tot een goede oplossing komen, moet dat uiteraard positief worden beoordeeld.

1 Bladzijdeaanduiding in het kopieerblok

Bij ieder controledictee staat een verwijzing naar de bijbehorende stof uit '☒ Nog een keer' en '☐ Net iets meer'.

Het eerste cijfer geeft het niveau aan, dan volgt de aard van de stof en ten slotte het paginanummer. 7.☒.2 betekent dus: niveau 7, 'Nog een keer', bladzijde 2.

De keuzestof wordt op eenzelfde manier aangegeven: 7.☐.4 betekent: niveau 7 'Meer en weer', bladzijde 4.

Tot slot nog twee oefeningen die op dit niveau zeer zinvol zijn:

1 Afdek-oefeningen

Deze kunnen klassikaal met behulp van het bord gedaan worden, maar ook individueel met behulp van een werkblad: een woord wordt aangeboden via bord of werkblad. Daarna moeten de leerlingen de volgende handelingen uitvoeren:

1. het woord inprenten,
2. het woord afdekken (door leerkracht of leerling),
3. het woord opschrijven,
4. het woord controleren.

Het is daarbij van groot belang dat het woord *niet letter voor letter* overgeschreven wordt! Op dit niveau moeten de leerlingen gestimuleerd worden om *woorddelen* in te prenten.

1 Tijddictees

Deze oefening kan door twee leerlingen gedaan worden, of door één leerling met een bandrecorder. Met behulp van deze oefening kunnen woordbeelden verder geautomatiseerd worden.

Een beperkt aantal woorden wordt gedictieerd. De tijd die de leerling nodig heeft om het rijtje woorden op te schrijven én het aantal goed gemaakte woorden, worden genoteerd. Als dezelfde werkwijze regelmatig herhaald wordt met dezelfde

woorden, dan zal de leerling de woordbeelden steeds sneller tot zijn beschikking hebben en steeds minder fouten maken.

3.6.2 Aanwijzingen per bladzijde voor het werkboek

BASISSTOF

I KLINKERDIEF • VERDUBBELAAR 2

● Bladzijde 2

Bordles

Doel:

De leerlingen leren dat moeilijke woorden vaak herkenbare **voorvoegsels** hebben.

Materiaal:

Bladzijde 2 van het werkboek

Schema: *luistervink* • *klinkerdief* • *verdubbelaar*

Introductie:

Lees de woorden op bladzijde 2 samen met de leerlingen.

Vraag de leerlingen of zij de overeenkomsten tussen de woorden kunnen ontdekken. Bevestig dat deze woorden dezelfde kopstukken of voorvoegsels hebben.

Wijs de leerlingen erop dat deze voorvoegsels gevolgd worden door twee klankgroepen, die ze reeds hebben leren schrijven.

Sla het werkboek dicht en behandel de structuur van de volgende woorden op het bord:

betrekken - bepalen - belasten

Wat is het voorvoegsel? 'be'

Is het gedeelte dat we overhouden een luistervink-, klinkerdief- of verdubbelaarwoord en waarom?

Gebruik hierbij het beslissingschema van de *luistervink* • *klinkerdief* • *verdubbelaar*.

Doe dit ook met de woorden:

vertellen - verzorgen - verlaten.

Lees daarna nogmaals de woorden van bladzijde 2 van het werkboek. Let erop dat de leerlingen de woorden juist uitspreken. Ook kan van een aantal woorden naar de betekenis gevraagd worden, bijvoorbeeld door de leerlingen er een zin mee te laten maken.

Oefening 2

De bedoeling van deze oefening is dat de leerlingen uit elk woord van drie klankgroepen een luistervink-, klinkerdief- of verdubbelaarwoord van twee klankgroepen

pen halen. Vervolgens moeten ze dit woord indelen in een van de drie categorieën met behulp van het *schema van de luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*.

● Bladzijde 3

Bordles

Doel:

De leerlingen leren dat in moeilijke woorden zowel **voor-** als **achtervoegsels** aanwezig kunnen zijn.

Materiaal:

Bladzijde 3 van het werkboek

Schema: *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*

Introductie:

Zoals bij de bordles op bladzijde 2.

Bij de rijtjes woorden zijn er zowel overeenkomsten in voor- als achtervoegsels (kop- en staartstukken).

Wijs de leerlingen erop dat er behalve het voorvoegsel of achtervoegsel nog twee klankgroepen zijn die zij reeds hebben leren schrijven.

Behandel de structuur van de volgende woorden (zie bordles bladzijde 2):

ontdekking- ontduiken

vriendelijk - vreselijk

oplossen- optreden

Gebruik het schema van de *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*.

● Bladzijde 4

Bordles

Doel:

Verdelen van woorden in **klankgroepen**.

Materiaal:

Schema: *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*

Introductie:

Verdeel het volgende woord in klankgroepen.

Zitten er ook woorddelen bij die je al kunt schrijven? Welke regels gelden daarvoor?

Schrijf nu het woord op het bord. Gebruik ter ondersteuning het schema.

vanmiddag	afdeling	fotograaf
avontuur	programma	omgeving
oplossing	ontdekking	instrument
toneelstuk	toestemming	personeel

Oefening 3

Soms kan het tegenovergestelde op verschillende manieren geformuleerd worden. Bijvoorbeeld:

Ik kom vanmiddag - Ik kom vanmiddag niet of
Ik kom vanavond.

Het is goed de leerlingen hierop opmerkzaam te maken.

Oefening 4

De woorden zijn:

1. handschoenen, 2. kabouter, 3. erwtensoep, 4. dagelijks, 5. getallen

● Bladzijde 5

Bordles

Doel:

Verdelen van woorden in klankgroepen.

Introductie:

Luister goed naar de volgende woorden en verdeel ze in klankgroepen.

Dicteer nu de onderstreepte delen van het woord en laat die op een blaadje schrijven.

Is dat woorddeel een luistervink- of een verdubbelaar-woord? Schrijf tot slot het totale woord op het bord.

<u>binnen</u> kort	dubbeltje
voet <u>stap</u> pen	wed <u>strij</u> den
voor <u>beel</u> den	hands <u>choen</u> en
ge <u>vallen</u>	vert <u>rek</u> ken
in <u>s</u> panning	ope <u>l</u> iding
voet <u>ball</u> en	voor <u>st</u> elling
moei <u>lij</u> kheid	gevaar <u>lij</u> k
bet <u>re</u> kken	ka <u>pot</u> te
groot <u>moeder</u>	nieuwsgierig
allema <u>al</u>	iede <u>re</u> en

Behandel de fout geschreven woorden nogmaals met behulp van het schema.

Oefening 1

De goede woorden zijn:

143	heleboel	362	aanwezig	515	vanavond
254	tekening	431	overal	626	donderdag

● Bladzijde 6

Bordles

Doel:

Verdelen van woorden in klankgroepen.

Introductie:

Verdeel de volgende woorden in klankgroepen.

Schrijf de woorden nu op het bord, zonodig met behulp van het *schema*.

grootvader	stofzuiger
buitenland	oktober
vergeten	gevaren
slaapkamer	inwoners
schilderij	kabouter
verkopen	voorlopig
opmerking	verrader
fantasie	gisteren

Aan het eind van deze bladzijde wordt een *controledictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 7. ☒.2

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 7. ☐.2

● Bladzijde 7

Oefening 1

De voorvoegsels zijn: on, voor, te, over.

Bespreek de betekenis van de woorden met de leerlingen.

● Bladzijde 9

Oefening 1

De zes woorden, die in de puzzel verstopt werden, zijn:

↓ overal, rekening, vriendinnen

↑ platteland

→ oplossing

← vrachtauto.

● Bladzijde 10

Oefening 1

De woorden kunnen bijvoorbeeld als volgt langer gemaakt worden:

kamer: huiskamer, woonkamer, studeerkamer, slaapkamer, kamerplant, kamerjas

hand: handdoek, handschoen, handig, handel

lang: langzaam, langoor, langer, verlangen

vader: grootvader, schoonvader, vaderdag, vaderland

win: winnen, winnaar, overwinning, winter

trek: trekken, vertrekken, betrekken, betrekking, trekker, trekvogel

man: zeeman, bemanning, mandarijn, mantel

over: overal, overkant, voorover, achterover.

Als de leerlingen zelf geen woorden kunnen bedenken, mogen zij natuurlijk hun woordenboek gebruiken.

Na bladzijde 10 wordt een *controledictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 7. ☒ 3

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 7. ☐ 3

● Bladzijde 11

Bordles

Doel:

Introductie van woorden met **vier of meer klankgroepen**.

Materiaal:

Bladzijde 11 van het werkboek

Schema: *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*

Introductie:

Lees samen met de leerlingen de woorden op bladzijde 11. Vraag naar de overeenkomsten tussen de woorden.

Bevestig dat het om overeenkomsten in voor- en achtervoegsels gaat: *be*, *ge*, *on*, *ver*, *onder*, *ende*, *ig*, *lijk* en *ing*.

Laat deze voor- en achtervoegsels onderstrepen.

Sla het werkboek dicht. Doorloop nu met het woord 'verschrikkelijk' het schema.

Dictee de volgende woorden:

bewondering - ondertussen - schitterende - gezellige - verantwoordelijk - aantrekkelijk.

Schrijf de woorden daarna op het bord.

Gebruik alleen voor moeilijke stukjes in het woord, zonodig, het schema. Het is namelijk de bedoeling dat het visuele schema uiteindelijk niet meer nodig is, omdat de leerlingen de regels verinnerlijkt hebben.

Bespreek gezamenlijk de betekenis van de woorden op bladzijde 11.

Auditieve oefening

Tel bij de volgende woorden de klankgroepen.

Welke regel moet worden toegepast op welk woorddeel? Schrijf het woord op het bord.

getallen

onverschillig

inspanning

onderwijzer

schriftelijk

verrassing

belangstelling

gemakkelijk

verschillende

Oefening 1

De woordparen zijn:

1. ongeveer - ongelukkig
2. vertrekken - verschillende
3. aantrekkelijk - uiterlijk
4. beslissing - bewondering
5. ontdekking - ontzettende

● Bladzijde 12

Oefening 1

De leerkracht moet de betekenis van de woorden met de leerlingen bespreken.

<i>Auditieve oefening</i>				
Zet de volgende matrix op het bord:				
	be	ge	ver	over
2				
3				
4				
Laat de leerlingen nu zelf woorden van twee, drie of vier klankgroepen verzinnen die beginnen met be, ge, ver of over. Analyseer een verzonnen woord op bovengenoemde kenmerken en bespreek in welk hokje het woord moet komen. Laat de leerlingen het daarna zoveel mogelijk zelf vertellen. Probeer de hele matrix vol te krijgen. Vul de woorden in, of laat ze invullen.				

● Bladzijde 13

Oefening 2

De woorden die worden bedoeld zijn:

1. kabouter, 2. boodschappen, 3. wachtkamer, 4. dierentuin, 5. fotograaf,
6. telefoon, 7. zeventig, 8. donderdag, 9. brandweerman, 10. stofzuiger.

● Bladzijde 14

Oefening 1

Bespreek zonodig de betekenis van de woorden.

Auditieve oefening

Zet een matrix op het bord - net als bij de auditieve oefening op bladzijde 12. Vul in de bovenste rij in: over, lijk, ing en ig.

Laat de leerlingen weer zelf woorden met deze achtervoegsels verzinnen en op de goede plaats invullen.

● Bladzijde 15

Oefening 2

De rijmwoorden die ingevuld kunnen worden:

1. manieren, 2. allemaal, 3. sinterklaas, 4. tekenen, 5. helemaal, 6. oranje, 7. betalen

Na oefening 3 wordt een *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 7. ☒ .4

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 7. ☐ .4

● Bladzijde 17

Oefening 1

De woorden zijn:

boter - kamer - over - appel - vader/moeder - auto.

● Bladzijde 18

Oefening 2

De volgende woorden moeten bij elkaar gezocht worden:

<u>g</u> elukkig	- <u>a</u> lgemene	- <u>g</u> ezellig
<u>w</u> aarneming	- <u>vo</u> or <u>wa</u> arde	- <u>me</u> rk <u>wa</u> ardig
<u>N</u> ederland	- <u>b</u> uiten <u>la</u> nd	- <u>pl</u> att <u>e</u> land
<u>t</u> egen <u>o</u> ver	- <u>o</u> pening	- <u>o</u> veral
<u>b</u> eslissen	- <u>b</u> etalen	- <u>b</u> eginnen
<u>t</u> oestemming	- <u>t</u> oenemen	- <u>t</u> oe <u>v</u> allig
<u>p</u> rogramma	- <u>p</u> roberen	- <u>p</u> roblemen

Na oefening 3 wordt een *controledictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 7. ☒ .5

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 7. ☐ .5

● Bladzijde 20

Oefening 2

De woorden zijn:

1. tentoonstelling, 2. kanarie, 3. beslissing, 4. verzameling, 5. negentig

Klassikale oefening

Eerst moeten onderstaande woorden in de matrix in het werkboek ingevuld worden. Daarbij zijn er twee mogelijkheden:

- a De leerkracht dicteert de woorden en de leerlingen vullen die in de matrix in.
- b Een andere mogelijkheid is dat de leerkracht de woorden als een visueel borddictee aanbiedt:
 - de leerkracht schrijft een woord op het bord
 - de leerlingen prenten het zich gedurende korte tijd in
 - de leerkracht veegt het woord uit
 - de leerlingen schrijven het woord op
 - naderhand controleert de leerkracht of de leerlingen het woord goed geschreven hebben.

Nadat de matrix volledig is ingevuld, ontcijferen de leerlingen de codes en schrijven de woorden nog eens op. Het spreekwoord dat door de eerste letters gevormd wordt is: 'Jong geleerd, oud gedaan!'

De in te vullen woorden zijn:

1	2	3	4
A gelukkig	Rotterdam	apparaat	leraren
B uitstekend	enorme	ontwikkelingen	geloven
C eveneens	jarenlange	dubbeltje	dadelijk
D dagelijks	adressen	geheimzinnig	normale
E evenwicht	onverschillig	ertegen	Nederland

Klassikale oefening

Een Quiz

De bedoeling van deze quiz is dat de leerlingen individueel of in groepjes van twee of meer leerlingen, aan de slag gaan met de hiernavolgende 'quizvragen'. Er kunnen daarbij verschillende eisen aan de leerlingen gesteld worden:

a eenvoudig

Alle antwoorden die correct geschreven zijn leveren één punt op.

b iets moeilijker

De oplossingen moeten uit woorden van minimaal *twee klankgroepen* bestaan. Voor correct antwoorden wordt één punt gegeven.

c moeilijk

Woorden met *meer klankgroepen* leveren méér punten op, namelijk voor elke klankgroep die correct gespeld is één punt.

Het is aan de leerkracht om te beoordelen welk alternatief de leerlingen aankunnen.

De antwoorden moeten op bladzijde 21 van het werkboek ingevuld worden. In de hokjes kunnen de behaalde punten ingevuld worden, onderaan de bladzijde het totaal daarvan.

De plaatjes bij elk item zijn bedoeld om de leerlingen de vraag te helpen onthouden.

De quizvragen zijn:

1. Noem drie beroepen.
2. Noem drie muntsoorten.
3. Noem drie sporten.
4. Noem drie namen die met een D beginnen.
5. Noem drie landen in Europa.
6. Noem drie getallen die op een nul eindigen.
7. Noem drie sprookjesfiguren.
8. Noem drie soorten vogels.
9. Noem drie provincies in Nederland.
10. Noem drie dagen van de week.
11. Noem drie weertypen.
12. Noem drie soorten dieren.
13. Noem drie voorbeelden hoe je je kunt voelen.
14. Noem drie woorden die je vaak in de krant tegenkomt.
15. Noem drie dingen die je graag wilt hebben.

Na de quiz wordt ter afsluiting van het onderdeel I 'KLINKERDIEF • VERDUBBELAAR' een *einddictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

II VERKLEINWOORDEN

'Op reis door Madurodam'

● Bladzijde 24

Bordles

Doel:

Aanleren van de verschillende **verkleiningsuitgangen** aan de hand van voorbeeldwoorden.

Materiaal:

Overzichttekening op bladzijde 24.

Tekeningetjes van voorbeeldwoorden op het bord.

Introductie:

We gaan de verschillende categorieën verkleinwoorden leren. Bekijk de tekening maar eens goed.

Wijs de leerlingen erop dat de voorbeeldwoorden aan tekeningetjes gekoppeld zijn. Het is de bedoeling dat de leerlingen de uitgangen inprenten, zodat ze deze bij een nieuw verkleinwoord kunnen raadplegen.

Sla het werkboek dicht. Vraag de leerlingen welke uitgang bij welk tekeningetje past. (Van het voorbeeldwoord komt een tekeningetje in de rechterbovenhoek van de werkboekbladzijde wanneer de betreffende uitgang aan de orde is).

Als de inprenting heeft plaatsgevonden, lees dan de volgende woorden voor. De leerlingen moeten van elk woord een verkleinwoord zeggen.

Bijvoorbeeld: een duif - een duifje.

vogelhuis - riem - kampvuur - keukenla - mokkataart - spel - zeehond -

kinderstoel - appelboom - leesbril - suikerpot - koning - auto - knakworst -

dakraam - broodtrommel - grap - vriendin - ketting - speelgoedtrein

De leerkracht vertelt daarna een verhaal over Madurodam.

'Op reis door Madurodam'

Madurodam is een stadje in Den Haag. Het is genoemd naar de Curaçaose bankiersfamilie Maduro, die het ministadje liet bouwen.

Een Amerikaan, die naar Nederland kwam en veel haast had, heeft wel eens gezegd dat het mogelijk is Nederland in één uur te leren kennen door een bezoek aan Madurodam te brengen. Hier zit wel iets waars in.

Madurodam ziet er uit als een echte stad, alleen is alles er in het klein. Je kunt in Madurodam belangrijke Nederlandse gebouwen gaan bekijken. Er zijn vele beroemde gebouwen zoals het Vredespaleis uit Den Haag, de Domtoren uit Utrecht en de Euromast uit Rotterdam.

(Laat de leerlingen de folder zien, verkrijgbaar bij de ANWB en elke VVV.)

Er zijn grachtjes en bruggetjes, huisjes en bedrijfjes, een speeltuintje, een dieren-tuintje, tulpenveldjes en industriegebiedjes.

De bomen worden steeds gesnoeid, zodat ze altijd klein blijven. Er is een haventje waar zeilscheepjes op en neer varen. Aan boord van een olietanker ontstaat regelmatig een brandje dat door een blusvaartuigje geblust wordt. Op de luchthaven Schiphol kun je zien hoe een vliegtuigje bevoorrad wordt en hoe een tankautootje voor de brandstofvoorziening zorgt. Er zijn ook spoor- en trambanen in Madurodam aangelegd. Treintjes en trammetjes rijden er net zoals in het echt, met regelmatige diensten. Uit het kerkje kun je orgelmuziek horen en op het marktpleintje speelt zelfs een draaiorgeltje. Wanneer je 's avonds naar Madurodam gaat, kun je meer dan 50.000 lampjes in het stadje zien branden. Dat is prachtig om te zien en zeker een bezoek waard, wanneer je daarvoor de kans krijgt!

● Bladzijde 25

Oefening 1

De volgorde van de ingevulde woorden is:

dagje - zusje - kaartjes - plattegrondje - trapjes - stadje - vliegveldje - vliegtuigjes - terrasje - handtasje - kopje - flesje - rietje - koekje - snoepje - drankjes - zeilbootjes - zakdoekjes.

Oefening 2

De verkleinwoorden zijn:

zeilbootje, vliegtuigje, fietsje/bromfietsje, agentje, busje, kerkje, bankje, stoplichtje, koetsje/rijtuigje

● Bladzijde 26

Bordles

Doel:

Aanleren van de verkleinwoorden van woorden die eindigen op cht en st.

Introductie:

Schrijf als voorbeelden op het bord de woorden luchtje en worstje. Leg aan de leerlingen uit dat deze verkleinwoorden moeilijk zijn, omdat je de t niet hoort. Wijs daartoe de t in het woord op het bord aan en spreek tegelijkertijd het woord uit, zónder nadrukkelijk de t uit te spreken!

Vertel nu dat je de t wel moet schrijven, omdat de t in het grondwoord staat. Het grondwoord van luchtje is lucht, het grondwoord van worstje is worst. Bij verkleining komt daar je achter.

'Zeg het grondwoord'. Ter verduidelijking kan het als volgt geformuleerd worden: mijn nichtje, maar mijn grote

nichtje - vliegje - kunstje - plankje - bochtje - vliegtuigje - vuistje - zeepdoosje - vrachtje - inktvlekje - beestje - boogje - vlechtje - schroefje - barstje - kaassausje - vruchtje - roomijsje - korstje - glimlachje

Uitbreiding van de oefening

Bied de leerlingen bovenstaande verkleinwoorden nog eens aan.

Laat om de beurt een leerling voor het bord komen, het grondwoord zeggen en vervolgens zowel grondwoord als verkleinwoord op het bord schrijven.

Oefening 1

Mogelijke antwoorden zijn:

1. boot-, auto-, fietstochtje
2. knak-, rook-, bloed-, metworstje
3. stop-, achter-, dwaal-, verkeerslichtje
4. aanrecht-, nacht-, keukenkastje
5. foto-, wissel-, boodschappenlijstje
6. vogelnestje
7. sinterklaasgedichtje
8. lijm-, verfkwestje
9. kindergezichtje, poppengezichtje
10. sinterklaas-, school-, kinder-, tuin-, verjaardagsfeestje

Klassikale oefening

De woorden die eindigen op d of t worden apart behandeld, omdat je bij verkleining niet kunt horen wat je moet schrijven.

Lees de onderstaande verkleinwoorden één voor één voor.

Om beurten zoeken de leerlingen het grondwoord, zeggen dit en schrijven daarna het verkleinwoord op het bord.

Komen de leerlingen er niet uit, verwijst dan naar de spellingregel die ze geleerd hebben voor d en t. Herhaal deze regel indien nodig.

1. tentje, 2. nijlpaardje, 3. nachtkastje, 4. zeehondje, 5. appeltaartje, 6. beeldje, 7. gereedschapskistje, 8. mandje, 9. spaarpotje, 10. melk-tandje, 11. schrijfschriftje, 12. wedstrijdje, 13. taalfoutje, 14. eilandje, 15. viltstiftje, 16. verkeersbordje

● Bladzijde 27

Oefening 1

De woorden zijn:

1. vuurtorentje, 2. molentje, 3. haventje, 4. boerderijtje, 5. kasteeltje

Oefening 2

De woorden zijn:

1. peertje, 2. weitje, 3. toetje, 4. fonteintje, 5. melodietje, 6. loontje

Oefening 3

De woorden zijn:

1. boertje, 2. koetje, 3. boerderijtje, 4. emmertje, 5. haantje, 6. paardje,
7. konijntje, 8. varkentje, 9. geitje, 10. eendje/duifje, 11. katje of poesje,
12. vogeltje, 13. (veld)muisje, 14. schaapje, 15. (krul)staartje.

● Bladzijde 28

Oefening 1

De woorden zijn:

1. dierentuintje, 2. leeuwte, 3. beestje, 4. oppassertje, 5. emmertje,
6. haartjes, 7. snorhaartjes

Oefening 3

De zinnen zijn:

1. In Madurodam is een gezellig terrasje.
2. Op het terrasje staan onder parasollen tafeltjes en klapstoeltjes.
3. De tafeltjes zijn gedekt met geruite kleedjes.
4. Op elk tafeltje staat een bloemstukje of een plantje.
5. Verder staan er op ieder tafeltje ontbijtbordjes en koffiekopjes.

Na oefening 3 wordt een *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 7. ☒ .6

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 7. ☐ .6

● Bladzijde 29

Oefening 1

De woorden zijn:

1. riempje, 2. duimpje, 3. dakraampje, 4. bakvormpje, 5. bloempje,
6. filmpje, 7. armpje

Oefening 2

De woorden zijn:

1. armpje, 2. dennenboompje, 3. bodempje, 4. tekenfilmpje, 5. riempje

Oefening 3

De woorden zijn:

schermelampje - dakraampje - pinksterbloempje - lachfilmpje - glimwormpje -
fietspompje - marktkraampje.

● Bladzijde 30

Auditieve oefening

Maak er een **verkleinwoord** van. Lees de onderstaande woorden voor.
De leerlingen moeten van elk woord een verkleinwoord maken.
Bijvoorbeeld: een koe - een koetje.

surfplank - springtouw - palmboom - eiland - slaapkamer - geheim -
zwaailicht - scharrelei - zolderraam - damhert - vogelkooi - glimworm -
gracht - weegschaal - probleem - apparaat - tunnel - speelfilm -
orkest - avontuur

Oefening 1

De woorden zijn:

1. madeliefje, 2. armbandje, 3. doperwtjes, 4. uitstapje, 5. roodborstje,
6. orkestje, 7. dochttertje, 8. appelboompje, 9. momentje

Het woord is 'Madurodam'.

● Bladzijde 31

Bordles

Doel:

De verkleiningsuitgang **etje** aanleren.

Introductie:

We gaan de verkleinwoorden op etje leren.

Lees de onderstaande woorden voor. De leerlingen moeten van elk woord een verkleinwoord maken.

Bijvoorbeeld:

een ding - een dingetje

een brug - een bruggetje

Schrijf deze twee voorbeelden op het bord en laat een leerling daaronder de woorden van de oefening invullen.

ring - tor - pan - tong - slang - wang - vriendin - vlag - wandeling - gang - bril -
sprong - kom - kring - kar - ton - tekening - oefening - bel - stam

Bij deze woorden moet je ook aan het schema van de *luistervink* • *klinkerdief* • *verdubbelaar* denken.

Oefening 2

De woorden zijn:

1. boerinnetje, vriendinnetje, 2. stemmetje, 3. torretje, snorretje, 4. koekenpannetje, 5. plannetje, 6. balletje

Auditieve oefening

Lees de onderstaande woorden voor. De leerlingen moeten van elk woord een **verkleinwoord** maken.

Bijvoorbeeld: een bal - een balletje.

sleepboot - kinderwagen - frietkraam - huifkar - goudvink - kwartier -
spoorboom - steelpan - krulstaart - nachtegaal - pinksterbloem - luchtbel -
vlecht - bodem - leesbril - bustocht - dakraam - draaitol

● Bladzijde 32

Oefening 2

De zinnen zijn:

1. In Madurodam is ook een winkelstraatje.
2. Het postkantoor is nu gesloten.
3. Bij het kledingwinkeltje hangen kinderkleertjes buiten.
4. Er is ook een hotelletje met een terrasje ervoor.
5. Bij het bakkerijtje liggen stokbroodjes voor het raam.

Oefening 3

Wijs de leerlingen op de wijziging van het lidwoord:
de ➔ het.

Na bladzijde 32 wordt een *controledictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 7. ☒ 7

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 7. ☐ 7

● Bladzijde 33

Bordles

Doel:

De verkleiningsuitgang **kje** aanleren.

Introductie:

We gaan nu verkleinwoorden op kje leren.

Bijvoorbeeld: koning - koninkje.

Maak van deze woorden een verkleinwoord:

woning - pudding - ketting - beloning - paling - helling - leuning - haring

Let op! Nu lees ik ook andere woorden op!

ring - schoolreis - bericht - pudding - wandeling - orkest - oefening - ketting -
avontuur - valhelm - woning - marktkraam - tekening - kruitwagen

● Bladzijde 34

Oefening 1

Mogelijke verkleinwoorden uit de oefening zijn:

wagentje, bootje, fietsje, doekje, hoedje, appeltje, doosje, belletje

Oefening 2

De uitdrukkingen uit deze oefening zouden eerst met de leerlingen besproken kunnen worden. De leerlingen zouden bij elke uitdrukking een voorbeeld kunnen verzinnen.

De woorden uit de oefening zijn:

1. kastje, 2. loontje, 3. karweitje, 4. korreltje, 5. doekjes, 6. vogeltje, 7. zonnetje, 8. appeltje

Oefening 3

De woorden zijn:

1. brilletje, 2. balletje, 3. sterretje, 4. kommetje, 5. vlaggetje, 6. koffertje, 7. kippetje, 8. ballonnetje, 9. emmertje, 10. ringetje, 11. pannetje/teiltje, 12. kannetje, 13. kettinkje, 14. puddinkje, 15. snorretje

Na oefening 3 wordt een *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 7. ☒ .8

☐ *Verrijkingstof*: bladzijde 7. ☐ .8

● Bladzijde 35

Bordles

Doel:

Leren dat er verkleinwoorden zijn, waarbij de korte klank in een lange klank verandert.

Introductie:

Er zijn verkleinwoorden waarbij de korte klank in een lange klank verandert.

Luister maar: **blad - blaadje**.

Laat van de volgende woorden verkleinwoorden maken en geef aan wanneer de klank verandert.

1. bad, 2. pad, 3. wat, 4. vat, 5. das, 6. glas, 7. fietstas, 8. wip, 9. schip, 10. lat, 11. blad, 12. kat, 13. gat, 14. kast, 15. schat, 16. dienblad, 17. stad, 18. bospad, 19. schildpad, 20. zoutvat

Bedenk zinnen met de gemaakte verkleinwoorden.

Oefening 1

Mogelijke verkleinwoorden zijn:

1. zoutvaatje, 2. zeilscheepje, vrachtscheepje, 3. borrelglaasje, 4. bloemblaadje, dienblaadje, 5. muizengaatje, 6. bospaadje, tuinpaadje

Oefening 2

De verkleinwoorden zijn:

1. knoopsgaatje, 2. bospaadje, 3. zoutvaatje, 4. dienblaadje, 5. borrelglaasje, 6. zeescheepje

Oefening 3

Wanneer de leerlingen de verkleinwoorden niet meteen in de goede categorie kunnen plaatsen, is het handig om ze de woorden eerst per categorie op een blaadje of in hun schrift te laten opschrijven, bijvoorbeeld de *je*-woorden onder elkaar, daarna de *tje*-woorden, enzovoort.

● Bladzijde 36

Bordles

Doel:

Aanleren van verkleinwoorden waarbij de lange klank anders geschreven wordt dan in het grondwoord. Bijvoorbeeld: **la** - **laatje**.

Introductie:

Schrijf op het bord 'la'. Vraag de leerlingen wat het verkleinwoord is en schrijf 'laatje' erachter.

Vraag een leerling wat hier opvalt. Maak duidelijk dat er dus verkleinwoorden zijn waarbij de lange klank anders geschreven wordt dan in het grondwoord.

Laat van de volgende woorden verkleinwoorden maken en schrijf de woorden waarbij de geschreven klank verandert op het bord.

1. opa, 2. tuinpad, 3. keukenla, 4. bloemblad, 5. paraplu, 6. hobbelpaard, 7. woning, 8. boerin, 9. borrelglas, 10. luchtbel, 11. marktkraam, 12. zeilschip, 13. pudding, 14. ophaalbrug, 15. postkantoor, 16. pasfoto, 17. biervat, 18. pinda, 19. lachfilm, 20. auto

Oefening 2

De woorden zijn:

1. blad, 2. gat, 3. paraplu, 4. kano, 5. foto

Oefening 3

De verkleinwoorden zijn:

1. bekertje of glaasje, 2. parapluutje, 3. blaadje, 4. scheepje, 5. (roei)bootje, 6. muizengaatje, 7. laatje, 8. (pas)fotootje

De bladzijde wordt afgesloten met een *controledictee*.

Het dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 7. ☒ 9

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 7. ☐ 9

● Bladzijde 37

Oefening 1

De verkleinwoorden die bij de nummers 1 t/m 24 horen zijn:

1. wasbeertje, 2. vuurtorentje, 3. postkantoortje, 4. ophaalbruggetje,
5. draaimolentje, 6. koninkje, 7. groentewinkeltje, 8. boompje,
9. schommeltje, 10. rondvaartbootje, 11. modezaakje, 12. zeehondje,
13. kasteeltje, 14. slotgrachtje, 15. glijbaantje, 16. zeilscheepje, 17. biggetje,
18. nijlpaardje, 19. aanlegsteigertje, 20. hobbelpaardje, 21. koninginnetje,
22. klavertje vier, 23. winterkoninkje, 24. rozenstruikje

● Bladzijde 38

Tot slot van het onderdeel II 'VERKLEINWOORDEN' 'Op reis door Madurodam' wordt een *einddictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

III MOEILIJKE MEERVOUDEN

● Bladzijde 40

Bordles

Doel:

De leerlingen leren alert te zijn op verschillen tussen **f** en **v** in langere woorden en herhaling van fietspomp - en vliegende vogel-letter.

Introductie:

Zet de volgende woorden op het bord.

Lees zelf de eerste rij op en geef daarna steeds een leerling de beurt. Benadruk de juiste uitspraak van f en v.

vloer	grof	dief	voelen
fijn	verf	voor	fietser
graaf	fles	vullen	boffen
graven	vazen	feesten	fruit
vijf	boeven	vieze	vrucht

Vraag de leerlingen of zij de fietspomp-letter en vliegende vogel-letter nog kennen (zie niveau 3).

Teken de bijbehorende symbolen op het bord en herhaal de bijbehorende leerprincipes:

f: we noemen deze letter de fietspomp-letter en geven een tekening van een fietspomp. Als je met een fietspomp pompt, hoor je f, f, f.

v: voor de v geldt de naam vliegende vogel-letter. We geven een tekening en zeggen: de v ziet eruit als een vliegende vogel. En in vliegende en vogel hoor je een v.

Lees de woorden nog een keer en wijs de leerlingen op verschillen tussen f en v in langere woorden.

Auditieve oefening

Lees de woorden langzaam op en laat de leerlingen bij elk woord met een f de vinger opsteken (of op een genummerd blaadje een kruisje zetten).

blokfluit	goudvis	bromvlieg
grootvader	verhaal	zeventig
voorsprong	viespeuk	strafwerk
bankschroef	overal	vleesvork
fietstas	filmster	gifslang

● Bladzijde 41

Auditieve oefening

Verdeel de volgende woorden in klankgroepen en zeg steeds of in de eerste klankgroep de f, de v of beide voorkomen.

vijftien	vijver	proefwerk
voornaam	herfststorm	neefje
stofdoek	schrijffout	verven

Oefening 3

Herhaal de regel van de verdubbelaar (zie handleiding bij klinkerdief 1 en verdubbelaar 1 op niveau 6).

● Bladzijde 42

Bordles

Doel:

Aanleren van de verbuigingen en meervoudsvormen, waarbij eind-f in een v verandert.

Introductie:

Als je netjes spreekt kun je meestal horen dat de f in een v verandert bij het langer maken van het woord.

Je kunt het ook aan je keel voelen.

Laat bij de volgende woorden de f in een v veranderen.

kluif - dief - neef - wijf - graaf - schroef - boef - vijf - schuif - schijf - schaaf - scherf

Doe deze oefening nogmaals en laat de leerlingen de verandering voelen aan hun keel.

Oefening 4

De woorden zijn:

glasscherven - druiventros - brievenbus - schroevendraaier - damschijven - achterneven - duiventil.

● Bladzijde 43

Oefening 3

Het is de bedoeling dat de zinnen ontkennend gemaakt worden. Dit moet even met de leerlingen geoefend worden. De leerlingen moeten bij deze oefening de f → v-woorden uit de zin ook bij het ontkennend maken gebruiken.

Na oefening 3 wordt een *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 7.☒.10

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 7.☐.10

● Bladzijde 44

Bordles

Doel:

De leerlingen leren alert te zijn op verschillen tussen de s en z in korte en langere woorden. Daarnaast vindt er een herhaling plaats van de slangletter en de zaagletter (zie niveau 3).

Introductie:

Zet de volgende woorden op het bord. Lees zelf de eerste rij op en geef daarna steeds een leerling de beurt. Benadruk de juiste uitspraak van s en z.

soms	zeven	flessen	frisse
zout	zestien	vissen	vazen
schroef	fietspomp	vieze	genezen

Vraag de leerlingen of zij de slangletter en zaagletter nog kennen. Teken de bijbehorende symbolen op het bord en herhaal de leerprincipes.

s: als steun geldt de naam slangletter met de uitspraak: de slang slist ssssss en de tekening van de slang lijkt op een s.

z: als steun geldt de naam zaagletter. De tanden van de zaag vormen een z en bij het zagen hoor je: zzzzzzzz.

Lees de woorden nog een keer en wijs de leerlingen op verschillen tussen s en z in langere woorden.

Auditieve oefening

Lees de woorden langzaam op en laat de leerlingen bij elk woord met een **z** de vinger opsteken of op een genummerd blaadje een kruisje zetten:

spreekbeurt	tijdschrift	verbazen
zoethout	rijles	dozen
kaassaus	zorgzaam	boze

Oefening 2

De woorden zijn:

zaterdagavond - slaapzak - zestienhonderd - slagroomtaart - sportterrein -
zondagmiddag - schoonmoeder - sinterklaas - paspoort - zeehond -
zelfstandig - zwemdiploma.

● Bladzijde 45

Auditieve oefening

Verdeel de volgende woorden in klankgroepen en zeg steeds of je in de tweede klankgroep een **s** of een **z** hoort.

schoonzus	woonhuis	rundvlees	vieze
zessen	herfststorm	rauwkost	losse
kaarsen	kousen	wijnfles	kazen

● Bladzijde 46

Bordles

Doel:

Aanleren van de verbuigings- en meervoudsvormen waarbij de **s** in een **z** verandert.

Introductie:

Bij het langer maken van een woord kun je horen of de **s** in een **z** verandert.

Je kunt het ook aan je keel voelen.

Laat bij de volgende woorden de **s** in een **z** veranderen.

muis	ons	wijs	kaas	dwaas
reus	roos	glas	kies	grijs

Doe de oefening nog eens en laat de leerlingen de verandering aan hun keel voelen.

● Bladzijde 47

Bordles

Doel:

Leren dat er ook woorden zijn die een s houden als je ze langer maakt.

Introductie:

Noem de volgende woorden op en vraag de leerlingen het woord langer te maken:

kaars (kaarsen)

neus (neuzen)

vers (verse)

paars (paarse)

kies (kiezen)

Herhaal zelf nogmaals het langer gemaakte woord en spreek de laatste klankgroep nadrukkelijk uit.

Vraag de leerlingen wat hun opvalt bij het langer maken van woorden met een s. Benadruk dat je door goed te luisteren meestal weet of je een s of een z moet invullen.

Oefening 2

De woordparen zijn:

glas - colaglasen; kies - verstandskiezen; muis - vleermuizen; prijs - troostprijzen;

neus - wijsneuzen; roos - klaprozen; reis - studiereizen; kaas - schimmelkazen;

huis - woonhuizen; laars - rijlaarzen; doos - verhuisdozen; buis - verwarmings-

buisen; hals - waaghalzen; baas - huisbazen; haas - paashazen.

● Bladzijde 48

Na oefening 3 wordt een *controledictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 7. ☒ .11

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 7. ☐ .11

● Bladzijde 49

Bordles

Doel:

Introduceren van meervoudsvormen die op 's eindigen.

Materiaal:

bladzijde 49 van het werkboek

Introductie:

Er zijn woorden die in het meervoud op 's eindigen. Wie weet er een?

Schrijf de goede woorden van de leerlingen op het bord en vul ze verder aan met opa's - kano's

Leg uit: als een woord eindigt op een lange a, o, u of i en je hoort in het meervoud een s dan schrijf je 's.

Schrijf op het bord:

menu's - auto's

Leg uit dat als men niet 's achter zo'n woord zou schrijven de lange klank aan het eind van die woorden in een korte klank zou veranderen. Bijvoorbeeld: kanos.

Besprek de voorbeelden bovenaan bladzijde 49.

Oefening 1

De woorden zijn:

1. paraplu's, 2. agenda's, 3. zebra's, 4. auto's, 5. eskimo's, 6. opa's en oma's, 7. menu's, 8. programma's, 9. pinda's, 10. piano's

● Bladzijde 50

Oefening 2

De woorden zijn: 1. paraplu's, 2. zebra's, 3. pinda's, 4. foto's, 5. kano's, 6. auto's, 7. oma's, 8. agenda's

Onder de pijl moet het woord 'pasfoto's' komen.

● Bladzijde 52

Na oefening 3 wordt een *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 7. ☒.12

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 7. ☐.12

● Bladzijde 53

Bordles

Doel:

Leren dat sommige woorden in het meervoud op **eren** eindigen.

Introductie:

Besprek met de leerlingen dat sommige woorden in het meervoud op eren eindigen.

Neem als voorbeeld:

kind - kinderen

Laat de leerlingen het meervoud noemen van de volgende woorden:

kalf - tulp - ei - foto - gat - blad - lied - knie - volk

Schrijf de woorden die op eren eindigen op het bord.

kalveren - eieren - bladeren - liederen - volkeren.

● Bladzijde 54

Oefening 3

De woorden zijn:

1. eieren, 2. brievenbus, 3. troostprijzen, 4. programma's, 5. glasscherven,
6. paraplu's, 7. bladeren, 8. waaghalzen, 9. vrachtauto's, 10. postduiven,
11. landhuizen, 12. buurkinderen, 13. schroeven, 14. kalveren,
15. glazenwasser, 16. agenda's

● Bladzijde 55

Tot slot van het onderdeel III 'MOEILIJKE MEERVOUDEN' wordt een *einddictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

IV IE = I

● Bladzijde 58

Bordles

Doel:

Leren dat er woorden zijn waarin je **ie** hoort, maar **i** schrijft.

Introductie:

Schrijf op het bord de woorden:

muzikant en muziek

Spreek de woorden langzaam uit en vraag de leerlingen wat hen opvalt.

Het kan dus voorkomen dat je in het woord een **ie** hoort, maar een **i** moet schrijven.

De regels om te weten of je **i** of **ie** moet schrijven zijn heel ingewikkeld. Daarom moeten we veel oefenen met deze woorden, zodat je herkent bij welke woorden je een **i** moet schrijven.

Steek je hand op als ik een woord opnoem waar je een **ie** hoort maar een **i** schrijft. Schrijf alleen het **ie = i**-woord op het bord. Laat de leerling het eventueel zelf op een blaadje schrijven.

pistool - limonade - winkelier - president - radiootje - gieter - zilver - idee

Oefening 1

Lees de woorden samen met de leerlingen.

Wijs erop dat je soms **ie** hoort, maar **i** schrijft.

N.B. Er zijn natuurlijk ook woorden waarin je **i** hoort en **i** schrijft!

Oefening 2

Wie heeft het gezegd:

1. zigeuner, 2. eskimo, 3. dirigent, 4. fabrikant, 5. minister, 6. muzikant,
7. dominee, 8. Amerikaan, 9. kapitein, 10. directeur

● Bladzijde 60

Klassikale oefening

Instructie:

Verdeel de leerlingen in groepjes van vier tot vijf.

Treed zelf als spelleider op.

Laat aan één leerling van ieder groepje een opdrachtwoord zien.

De leerling moet dit woord vervolgens voor zijn groepsgenoten tekenen, zonder erbij te praten! Zodra iemand van zijn/haar groepje het goede woord bij de tekening geschreven heeft, mag deze het volgende woord bij de spelleider gaan vragen, enzovoort, totdat één groepje alle woorden geraden en foutloos opgeschreven heeft. De woorden zijn:

gitaar - olifant - iglo - televisie - sigaar - pistool - dirigent - limonade - sinaasappel - minuut

Controleer of de woorden goed opgeschreven zijn.

Oefening 2

Bij het schrijven van zinnen is het de bedoeling dat spelling gaat functioneren in het spontane taalgebruik. Bij deze oefening moet dus niet alleen op de spelling van het ie = i-woord worden gelet, maar ook op zinsbouw, interpunctie en spelling van de andere woorden.

Oefening 3

De woorden uit de domino zijn:

uniform	- abrikoos	- benzine
fabrikant	- tribune	- figuur
diploma	- klarinet	- Suriname
sigaret	- kritiek	- artikel
televisie	- olifant	- sirene

● Bladzijde 61

Oefening 2

De woorden die in de puzzel ingevuld moeten worden zijn:

verticaal ↓

1. kapitein
2. televisie
4. sigaar
5. piraat
6. februari

8. olifant
9. gitaar
11. giro
12. juni

horizontaal →

1. kilometer
3. pistool
7. Amerika
10. dirigent

Na oefening 2 wordt een *controledictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ *Herhalingsstof*: bladzijde 7. ☒.13

☐ *Verrijkingsstof*: bladzijde 7. ☐.13

● Bladzijde 62

Oefening 1

Lees de woorden eerst samen met de leerlingen.

Vestig de aandacht op de volgende twee dingen:

1. je hoort een ie, maar schrijft een i,
2. je hoort een j, maar schrijft hem niet.

Dit laatste is het geval als na de i een klinker of tweetekenklank komt.

● Bladzijde 63

Oefening 2

De woorden zijn:

1. ia, 2. pistool, 3. piano, 4. televisie/radio, 5. juli, 6. iglo, 7. spinazie, 8. uniform

● Bladzijde 64

Oefening 1

De rijmwoorden zijn:

2. sigaar, 3. benzine, 4. au of miauw, 5. viool, 6. stadion, 7. pion, 8. diamant

Oefening 2

De woorden zijn:

limonade - kilometer - fabrikant - Amerika - februari - sinaasappel -
president - Suriname.

Oefening 3

De woorden zijn:

1. trio, 2. riool, 3. liniaal, 4. diamant, 5. kampioen, 6. viool, 7. lampion,
8. stadion, 9. dieet, 10. miauw

● Bladzijde 65

Oefening 1

De zinnen zijn:

1. De muzikant speelt op een klarinet.
2. Een olifant eet geen spinazie.
3. Van sinaasappels kun je prima limonade maken.
4. De finale wordt gespeeld in het stadion.
5. De kapitein gaat met pensioen.
6. Als er visite is kijk ik niet naar de televisie.

Oefening 2

De woorden zijn: 1. eskimo, 2. kilometer, 3. diamant, 4. president, 5. direct, 6. uniform, 7. kritiek, 8. liter

Het woord onder de pijl is 'klarinet'.

Na oefening 3 wordt een *controledictee* gemaakt.

Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.2.

☒ Herhalingsstof: bladzijde 7. ☒ .14

☐ Verrijkingsstof: bladzijde 7. ☐ .14

● Bladzijde 66

Oefening 1

Lees de woorden eerst samen met de leerlingen.

Vestig er de aandacht op dat er woorden bij zijn waarin je ie hoort en ook schrijft en woorden waarin je ie hoort, maar i schrijft.

Oefening 2

Het verhaal zou als volgt kunnen luiden:

Alex en zijn vriendin gaan naar de muziektent. Eerst speelt er alleen een violist. Na de violist komt er een trio. Direct daarna speelt er een muziekkorps. Iedereen moet meezingen van de dirigent. Niemand doet zijn mond open. Opeens draait de dirigent van het korps zich om naar het publiek. 'Dat is toch geen manier!' roept hij. 'Jullie komen hier toch voor je plezier!'

Er zijn meer mogelijkheden denkbaar!

● Bladzijde 68

Na oefening 3 wordt een *controledictee* afgenomen.

Dit dictee is opgenomen in paragraaf 5.2.

☒ Herhalingsstof: bladzijde 7. ☒ .15

☐ Verrijkingsstof: bladzijde 7. ☐ .15

● Bladzijde 69

Oefening 3

De woorden zijn:

fabriek - limonade - sigaar - papier - pion - artikel - finale - radiootje.

● Bladzijde 70

Oefening 2

De woorden zijn:

1. visite, 2. minuut, 3. prima, 4. kilometer, 5. kampioen, 6. idee,
7. dirigent, 8. direct, 9. titel

Tot besluit van onderdeel IV 'IE = I' wordt een *einddictee* gemaakt.
Dit dictee is te vinden in paragraaf 5.3.

3.6.3 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

EXTRA STOF

☒ NOG EEN KEER

(Blz. 7. ☒.2 t/m 7. ☒.15)

Algemeen

Iedere bladzijde herhalingsstof uit '☒ Nog een keer' is gekoppeld aan een controledictee uit het werkboek. Indien een leerling de aangeboden stof onvoldoende of twijfelachtig beheerst, dat wil zeggen het controledictee niet voor tenminste 80% goed maakt, kan extra oefenstof in de vorm van herhalingsstof worden aangeboden.

De herhalingsstof die gekoppeld is aan de categorie 'klinkerdief • verdubbelaar 2' begint met een bordles.

Deze bordlessen behandelen het schema van de *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*.

I KLINKERDIEF • VERDUBBELAAR 2

● Bladzijde 7. ☒.2

(na controledictee bladzijde 6 van het werkboek).

Bordles

Doel:

Verdelen van woorden in klankgroepen.

Materiaal:

Schema: *luistervink • klinkerdief • verdubbelaar*

Introductie:

Verdeel het volgende woord in klankgroepen.

Zitten er ook woorddelen bij die je al kunt schrijven? Welke regels gelden daarvoor?

Schrijf nu het woord op het bord. Gebruik ter ondersteuning het schema.

vanmiddag	afdeling	fotograaf
avontuur	programma	omgeving
oplossing	ontdekking	instrument
toneelstuk	toestemming	personeel

Oefening 2

De woorden zijn:

belangrijk	geboorte	ongerust	vertellen
bescherming	gewone	onrustig	verjaardag
beneden	gelukkig	ondeugend	verpleegster

● Bladzijde 7. ☒.3

(na controledictee bladzijde 10 van het werkboek).

Bordles

Gebruik ter ondersteuning het schema van de *luistervink* • *klinkerdief* • *verdubbelaar*.

Doel:

Verdelen van woorden in klankgroepen.

Introductie:

Verdeel de volgende woorden in klankgroepen.

Schrijf de woorden nu op het bord, zo nodig met behulp van het *schema*.

grootvader	stofzuiger
buitenland	oktober
vergeten	gevaren
slaapkamer	inwoners
schilderij	kabouter
verkopen	voorlopig
opmerking	verrader
fantasie	gisteren

● Bladzijde 7. ☒.4

(na controledictee bladzijde 15 van het werkboek).

Bordles

Doel:

Introductie van woorden met vier of meer klankgroepen.

Materiaal:

Bladzijde 11 van het werkboek

Schema: *luistervink* • *klinkerdief* • *verdubbelaar*

Introductie:

Lees samen met de leerlingen de woorden op bladzijde 11. Vraag naar de overeenkomsten tussen de woorden.

Bevestig dat het om overeenkomsten in voor- en achtervoegsels gaat: be, ge, on, ver, onder, ende, ig, lijk en ing.

Laat deze voor- en achtervoegsels onderstrepen.

Sla het werkboek dicht. Doorloop nu met het woord 'verschrikkelijk' het schema.

Dicteer de volgende woorden:

bewondering - ondertussen - schitterende - gezellige - verantwoordelijk - aantrekkelijk.

Schrijf de woorden daarna op het bord.

Gebruik alleen voor moeilijke stukjes in het woord, zo nodig, het schema. Het is namelijk de bedoeling dat het visuele schema uiteindelijk niet meer nodig is, omdat de leerlingen de regels verinnerlijkt hebben.

● Bladzijde 7. ☒.5

(na controledictee bladzijde 18 van het werkboek).

Bordles

Zet de volgende matrix op het bord:

	be	ge	ver	over
2				
3				
4				

Laat de leerlingen nu zelf woorden van twee, drie of vier klankgroepen verzinnen die beginnen met be, ge, ver of over.

Analyseer een verzonnen woord op bovengenoemde kenmerken en bespreek in welk hokje het woord moet komen. Laat de leerlingen het daarna zoveel mogelijk zélf vertellen. Probeer de hele matrix vol te krijgen. Vul de woorden in, of laat ze invullen.

Oefening 1

De woorden zijn:

1. vervelend, 2. uitstekend, 3. rekening, 4. helemaal, 5. problemen, 6. vrachtwagen, 7. avontuur

Oefening 3

1. bewondering, belangstelling, 2. schitterende, 3. onderwijzer(es), 4. verpleegster, verpleger, verpleegkundige, 5. apparaten/apparatuur, 6. aardappelen

II VERKLEINWOORDEN

'Op reis door Madurodam'

● Bladzijde 7. ☒.6

(na controledictee bladzijde 28 van het werkboek).

Oefening 1

1. zeilbootje, 2. briefkaartje, 3. vliegtuigje, 4. potloodje, 5. zakmesje,
6. armbandje, 7. stripboekje, 8. handtasje

Oefening 2

De plantjes zijn:

vergeet-mij-nietje - kaaps viooltje - sneeuwkllokje - madeliefje.

● Bladzijde 7. ☒.7

(na controledictee bladzijde 32 van het werkboek).

● Bladzijde 7. ☒.8

(na controledictee bladzijde 34 van het werkboek).

● Bladzijde 7. ☒.9

(na controledictee bladzijde 36 van het werkboek).

Oefening 1

In deze oefening is het de bedoeling dat er gelet wordt op de klank, die bij een aantal verkleinwoorden verandert. Verkleinwoorden waarbij de korte klank in een lange klank verandert, komen onder het schip te staan (denk aan 'schip - scheepje'). Verkleinwoorden waarbij de klank lang blijft, worden onder de auto geschreven (denk aan 'auto - autootje').

De verkleinwoorden die onder het schip komen te staan zijn:

zoutvaatje - borrelglasje - tuinpaadje - vrachtscheepje - knoopsgaatje - dienblaadje.

De verkleinwoorden onder de auto zijn:

kleurenfotootje - opaotje - omaotje - speelgoedautootje - parapluutje - keukenlaotje.

III MOEILIJKE MEERVOUDEN

● Bladzijde 7. ☒.10

(na controledictee bladzijde 43 van het werkboek).

● Bladzijde 7. ☒.11

(na controledictee bladzijde 48 van het werkboek).

Oefening 1

De woorden zijn:

1. reuzen, 2. neuzen, 3. huizen, 4. kassen, 5. muizen, 6. vissen, 7. rozen,
8. laarzen

● **Bladzijde 7. ☒.12**

(na controledictee bladzijde 52 van het werkboek).

Oefening 2

1. paraplu's, 2. oma's, 3. agenda's, 4. kano's, 5. pinda's, 6. menu's

IV IE = I

● **Bladzijde 7. ☒.13**

(na controledictee bladzijde 61 van het werkboek).

● **Bladzijde 7. ☒.14**

(na controledictee bladzijde 65 van het werkboek).

Oefening 2

de woorden zijn:

dirigent, directeur, gitarist, kapitein, minister, dominee

Oefening 3

Er staat:

1. 'De kapitein, de piloot en de dirigent rookten een sigaar en keken naar de televisie'.
2. 'Het klimaat in Afrika is anders dan in Ierland'.

● **Bladzijde 7. ☒.15**

(na controledictee bladzijde 68 van het werkboek).

Oefening 3

Deze Amerikaanse pianist gaat in januari misschien naar Ierland of Suriname om op te treden voor een groot publiek.

of: In januari gaat deze Amerikaanse pianist misschien naar Suriname of Ierland om op te treden voor een groot publiek.

3.6.4 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

EXTRA STOF

- ☐ NET IETS MEER
(Blz. 7. ☐. 2 t/m 7. ☐. 15)

Algemeen

Aan ieder controledictee van het werkboek is een bladzijde met verrijksstof gekoppeld. Indien een leerling de aangeboden moeilijkheid voldoende beheerst, dat wil zeggen het controledictee voor 80% of meer goed maakt, kan deze extra stof worden aangeboden.

De stof gaat over dezelfde leerstofcategorie, maar de moeilijkheidsgraad van de oefeningen ligt iets hoger dan in het werkboek voor de basisstof.

Creativiteit moet worden aangemoedigd. Dit geldt met name voor oefeningen waarbij zelf een zin of verhaaltje gemaakt moet worden. De woorden van niveau 1 t/m 6 en de reeds behandelde woorden van niveau 7 moeten goed geschreven worden.

Indien het controledictee door *alle* leerlingen beheerst wordt, kan direct met de basisstof uit het werkboek verdergegaan worden en kan herhalings- en verrijksstof worden overgeslagen.

I KLINKERDIEF • VERDUBBELAAR 2

● Bladzijde 7. ☐. 2

(na controledictee bladzijde 6 van het werkboek).

● Bladzijde 7. ☐. 3

(na controledictee bladzijde 10 van het werkboek).

Oefening 1

In de kaart van Nederland is het woord 'Overijssel' alvast voor de leerlingen ingevuld. Dat dit woord met dubbel s geschreven wordt, is immers een 'weetje' en niet uit de regels af te leiden.

● Bladzijde 7. ☐. 4

(na controledictee bladzijde 15 van het werkboek).

Oefening 1

De woorden zijn:

onderwijzer, aantrekkelijk, vergeten, belangstelling, verzameling, verschrikkelijk

● Bladzijde 7. ☐. 5

(na controledictee bladzijde 18 van het werkboek)

Oefening 2

De woorden zijn:

1. beloning, 2. herinnering, 3. tegenstander, 4. verschillend

Het nieuwe woord is: verbetering

II VERKLEINWOORDEN

'Op reis door Madurodam'

● Bladzijde 7. 6

(na controledictee bladzijde 28 van het werkboek).

Oefening 1

Mogelijke verkleinwoorden zijn:

padje - stapje - stoeltje - dasje - pasje - potje - petje - testje - poesje -
toetje - stepje - stoepje - stadje - steeltje - latje - lesje - steltje.

Oefening 2

De woorden zijn:

1. lijmkwastje, 2. voetbalveldje, 3. broodjes, 4. zoutjes, 5. kaartje,
6. verkleinwoordjes, 7. potloodje, 8. handdoekje, 9. armbandje

Onder de pijl staat: Madurodam.

● Bladzijde 7. 7

(na controledictee bladzijde 32 van het werkboek).

● Bladzijde 7. 8

(na controledictee bladzijde 34 van het werkboek).

Oefening 3

De verkleinwoorden zijn:

1. boompje, 2. beetje, 3. winkeltje, 4. sommetje, 5. puddinkje, 6. vingertje,
7. zonnetje, 8. kettinkje, 9. woninkje, 10. tafeltje

Onder de pijl staat: beloninkje.

● Bladzijde 7. 9

(na controledictee bladzijde 36 van het werkboek).

Oefening 1

De uitdrukkingen zijn:

1. Zal ik voor u een glaasje inschenken?
2. In het haventje ligt een zeilscheepje.
3. De fotograaf maakt een pasfotootje.
4. Waar is mijn parapluutje?
5. De ober tapt bier uit het vaatje.
6. Op zijn verjaardag kreeg hij een speelgoedautootje.

III MOEILIJKE MEERVOUDEN

● Bladzijde 7. 田.10

(na controledictee bladzijde 43 van het werkboek).

Oefening 1

De woorden zijn:

1. duiven, 2. boeven, 3. golven, 4. wolven, 5. schijven, 6. kluiven, 7. scherven

De letters in de hokjes zijn: n, e, g, o, v, l, e

Daarmee kun je 'geloven' maken.

Oefening 2

De volgende zinnen horen bij elkaar:

1. Aan een lieve vriendin die verkouden is, gaf ik wat druiven.
2. Ik kon mijn ogen niet geloven toen ik al vijf trossen op haar tafel zag liggen.

1. Mijn vader heeft die fraaie vaas in scherven laten vallen.
2. Mijn neef heeft beloofd hem weer te lijmen.

1. De fotograaf maakte een foto van de hele familie.
2. Mijn twaalf neven en nichten staan er allemaal op.

● Bladzijde 7. 田.11

(na controledictee bladzijde 48 van het werkboek).

Oefening 1

1. schimmelkazen, 2. klaprozen/stokrozen/pioenrozen, 3. kaplaarzen,
4. veldmuizen/huismuizen, 5. verhuisdozen/schoenendozen

● Bladzijde 7. 田.12

(na controledictee bladzijde 52 van het werkboek).

IV IE = I

● Bladzijde 7. 田.13

(na controledictee bladzijde 61 van het werkboek).

Oefening 2

De woorden zijn:

1. minuut (→), 2. piraat (←), 3. kiwi (↓), 4. direct (↑), 5. iglo (↑),
6. visite (↓), 7. spion (→), 8. prima (←)

● Bladzijde 7. 田.14

(na controledictee bladzijde 65 van het werkboek).

Oefening 2

De volgorde is: 3 - 1 - 4 - 6 - 2 - 8 - 7 - 5 - 9 of 3 - 1 - 4 - 8 - 6 - 2 - 7 - 5 - 9.

● Bladzijde 7. 15

(na controledictee bladzijde 68 van het werkboek).

3.6.5 Aanwijzingen per bladzijde voor het kopieerblok

KEUZESTOF

☒ MEER EN WEER

(Blz. 7. 2 t/m 7. 11)

Algemeen

In het onderdeel '☒ Meer en weer' van het kopieerblok worden alle tot nu toe geleerde spellingcategorieën van niveau 1 t/m 7 door elkaar aangeboden.

● Bladzijde 7. 3

Oefening 1

De woorden zijn:

sauskom - houtworm - lichtblauw - trouwring - ijskoud - buurvrouw -
rauwkost - goudvis - schrijffout - vrieskou.

Oefening 2

tevreden; nederlaag; gisteravond; dadelijk; kostbare; eventjes; schitterend

● Bladzijde 7. 4

Oefening 3

De woorden zijn:

1. straatjes, 2. fietsje, 3. stoplichtje, 4. vrachtje, 5. stepje, 6. fluitje, 7. agentje

● Bladzijde 7. 5

Oefening 2

De in te vullen woorden zijn:

reis-, zeil-, brei-, -trein, -plein, -reis, klein-, mei-, eind-, kei-, -zeil, -eind

1 Bladzijde 7. 6

Oefening 2

De woorden zijn: 1. pinda, 2. liniaal, 3. minuut, 4. winkelen, 5. koffiekopje, 6. zeventien, 7. postbode, 8. muzikant, 9. oma, 10. olifant, 11. iglo, 12. drijven, 13. visite, 14. eitje, 15. veranderen

De letters in de zwartomlijnde hokjes zijn: i-l-t-n-e-n-o-t-o-l-g-n-s-t-e
Het goede woord is: tentoonstelling.

1 Bladzijde 7. 7

Oefening 2

1. verantwoordelijk, 2. achterover, 3. zigeuners, 4. teleurstelling,
5. diamant, 6. kluiven, 7. avonturen, 8. ogenblikken, 9. voetstappen

1 Bladzijde 7. 8

Oefening 2

Verkleinwoorden uit de oefening kunnen zijn:

broertje - nichtje - dochtertje - washandje - vierkantje/rondje -
gloeilampje/lampje/schemerlampje - schoteltje/bekertje/glaasje -
zeilbootje/roeibootje/kanootje - tafeltje/krukje/bankje - vriendinnetje.

1 Bladzijde 7. 9

Oefening 2

De woorden zijn:

goudvis - oudjaar - trouwdag - ijskoud - inhoud - rauwkost - lichtblauw -
buurvrouw - schouwburg - tuinbouw - oerwoud

1 Bladzijde 7. 11

Oefening 1

De woorden kunnen zijn:

1. verhuizen, 2. sturen/schrijven, 3. blijven, 4. verkopen,
5. vertrekken/gaan/reizen, 6. herinneren, 7. wandelen/spelen, 8. betalen

Oefening 2

De woorden zijn:

zeurkous - vijftien - vleermuis - hoofdpijn - potlood - fietspomp -
weegschaal - achttien.

Onderdeel ' Meer en weer' van het kopieerblok wordt afgesloten met
een *totaaldictée*.

Dit dictée is te vinden in paragraaf 5.3.

4 Evaluatie

4.1 Evaluatie (algemeen)

In een proces van planmatig handelen past het regelmatig evalueren van de vorderingen van de leerling. De behaalde resultaten worden verwerkt in een **leerlingvolgstelsysteem**. Een nadere beschrijving hiervan is te vinden in hoofdstuk 4 van de Algemene Inleiding.

4.2 Evaluatie op niveau 7

De evaluatie op niveau 7 begint met het nakijken van het dagelijkse werk van de leerlingen door de leerkracht. Een zorgvuldige correctie is belangrijk; daaruit spreekt immers ook het belang dat de leerkracht zelf hecht aan het foutloos schrijven.

In het werkboek wordt regelmatig verwezen naar **controledictees**. Deze zijn te vinden in paragraaf 5.2 van deze handleiding. Door middel van deze dictees wordt zeer regelmatig gecontroleerd of de leerling de aangeboden leerstof voldoende beheerst. Bij onvoldoende beheersing kan teruggegrepen worden naar herhalingsstof. Aan elk controledictee is namelijk een bladzijde herhalingsstof gekoppeld, die in het kopieerblok ('☒ Nog een keer') is opgenomen. Blijkt na een tweede afname van het controledictee dat de herhalingsstof nog onvoldoende oefening heeft geboden, dan moet extra oefenstof worden aangeboden (zie paragraaf 3.3.4 van de Algemene Inleiding).

Indien een leerling het controledictee voldoende maakt, maar moet wachten op de volgende groepsinstructie, kan verrijksstof worden aangeboden. Deze is opgenomen in het kopieerblok in het gedeelte ('☒ Net iets meer').

Bij de controledictees in paragraaf 5.2 staat steeds aangegeven welke bladzijde met herhalings-, respectievelijk verrijksstof hierbij aansluit.

In de controledictees worden meestal losse woorden gedikteerd en soms hele zinnen. De eigenlijke beoordeling van de zinnendictees vindt plaats door correctie van de onderstreepte woorden. Daarnaast kan bij die dictees bijvoorbeeld gekeken worden of de leerling woorden vergeet, of hij/zij hoofdletters en punten gebruikt en in de overige, reeds eerder behandelde woorden fouten maakt.

De vier delen van niveau 7 worden elk afgesloten met een **einddictee**. De einddictees zijn opgenomen in paragraaf 5.3. Maakt een leerling 80% of meer van de dicteewoorden goed, dan mag men er vanuit gaan dat hij/zij de desbetreffende leerstof voldoende beheerst.

Als dat niet het geval is, dan zal de leerkracht extra oefenstof moeten aanbieden. Volstaat die niet, dan dienen aanvullende maatregelen genomen te worden. Deze zijn beschreven in hoofdstuk 3 van de Algemene Inleiding.

Het onderdeel '☒ Meer en weer' van niveau 7 (ook opgenomen in het kopieerblok) wordt afgesloten met een **totaal dictee**.

4.2.1 Overzicht van de registratieformulieren

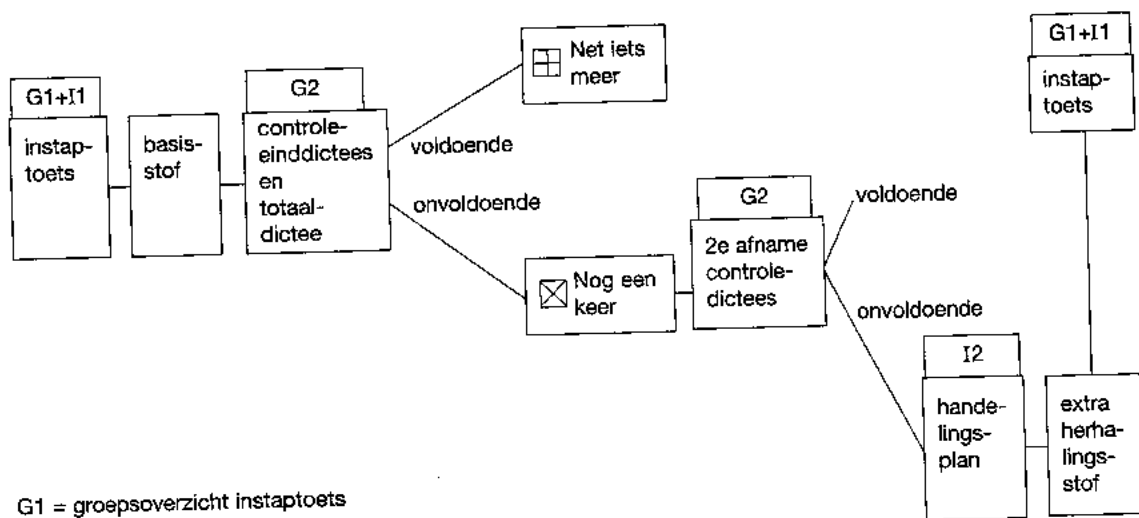
Om op grond van de evaluatie de juiste maatregelen te kunnen nemen, zijn voor de instaptoets **foutenanalyseformulieren** ontwikkeld. De registratie kan zowel op *groepsniveau* als op het *niveau van de individuele leerling* plaatsvinden. Naast een groepsoverzicht voor de instaptoets is er een individueel analyseformulier (zie paragraaf 5.1).

Om de registratie van de controle- en einddictees en het totaal-dictee bij te kunnen houden, is voor niveau 7 ook een groepsoverzicht opgenomen (zie paragraaf 5.3).

Bovendien is voor een leerling die uitvalt op niveau 7 een individueel handelingsplanformulier ontwikkeld. Hierop kan onder meer worden aangegeven welke extra herhalingsstof de leerling aangeboden heeft gekregen (zie paragraaf 5.3). Uitgewerkte voorbeelden kunt u vinden in de Algemene Inleiding (paragraaf 4.3.2.2).

Als het hele werkboek van niveau 7 is behandeld, kan ten slotte de instaptoets, in dit geval wellicht uitstaptoets, weer worden afgenomen. Behaalt een leerling daarop een voldoende resultaat dan kan hij/zij verder met niveau 8. Is het resultaat onvoldoende of twijfelachtig dan beginnen we opnieuw met een analyse van de beginsituatie of we gaan over tot aanvullende maatregelen.

Schematisch ziet dit er als volgt uit:

G1 = groepsoverzicht instaptoets

G2 = groepsoverzicht controle-, einddictees en totaal-dictee

I1 = analyseformulier instaptoets voor de individuele leerling

I2 = handelingsplanformulier voor de individuele leerling

5 Toets en dictees

5.1 Instaptoets niveau 7

Niveau 7

A-versie

voorstelling	1. De voorstelling begint om vier uur.
verbetering	2. Dat is een hele verbetering.
beslissen	3. Dat kan ik niet alleen beslissen.
vervelend	4. Ik vind dat erg vervelend.
gemakkelijk	5. Ik vind dit dictee niet gemakkelijk.
verschrikkelijk	6. Het is verschrikkelijk koud.
tegenstander	7. Hij is een sterke tegenstander.
overwinning	8. De soldaten vierden de overwinning.
juli	9. In juli begint onze vakantie.
kinderen	10. Niet alle kinderen gaan graag naar school.
vogeltjes	11. Ik strooi altijd kruimels voor de vogeltjes.
brieven	12. De postbode brengt de brieven rond.
mannetje	13. Zie jij het mannetje in de maan?
diploma	14. Mag ik je diploma eens zien?
puddinkje	15. Dat puddinkje lust jij zeker niet!
menu's	16. In dit restaurant kun je kiezen uit vier menu's.
piano	17. Mijn moeder speelt piano.
jongetje	18. Het jongetje viel van de trap.
troostprijzen	19. Er zijn bij die wedstrijd ook troostprijzen te verdienen.
benzine	20. De benzine is op.

Niveau 7

B-versie

toestemming	1. Hij gaf zijn toestemming voor het huwelijk.
vergadering	2. Zij moet vanavond naar een vergadering.
beginnen	3. Zullen we nu beginnen?
ongelukkig	4. Zij voelt zich erg ongelukkig na het verlies van haar hond.
gisteravond	5. Gisteravond heb ik je nog opgebeld.
uitstekend	6. Dat heb je uitstekend gedaan!
programma	7. Wilt u ook een programma kopen?
aantrekkelijk	8. Dat is een aantrekkelijk idee.
juni	9. Juni heeft dertig dagen.
vriendinnetje	10. Mijn zusje mag bij haar vriendinnetje eten.
eieren	11. Wil jij even tien eieren bij de winkel halen?
kettinkje	12. Ze is haar zilveren kettinkje verloren.
druiven	13. Die druiven zijn zuur.
limonade	14. Wie wil er limonade?
ringetje	15. Ik vond op straat een gouden ringetje.
pinda's	16. Vind jij pinda's ook zo lekker?

kilometer	17. Een kilometer is 1000 meter.
spelletje	18. Zullen we een spelletje doen?
colaglazen	19. Mijn ouders kregen zes colaglazen cadeau.
kapitein	20. De kapitein stond op de brug.

5.1.1 Scoring, registratie, interpretatie instaptoets niveau 7

Om de scoring en interpretatie van de fouten te vergemakkelijken, zijn per dictee, zowel voor de A- als de B-versie foutenanalyseformulieren ontwikkeld: één voor de individuele leerling en één voor de hele groep. De formulieren zijn opgenomen in het kopieerblok.

Op het *individuele formulier* (zie voorbeeld op de volgende bladzijde) worden alleen de fout geschreven woorden genoteerd. Voor elk woord staat aangegeven welke spellingcategorie het vertegenwoordigt. Bij het analyseren van de fouten kan omcirkeld worden of het om een categorie- of een andere fout gaat. Wanneer er in één woord zowel een categoriefout als een andere fout staat, geldt alleen de categoriefout als fout. Een woord kan dus slechts eenmaal fout zijn.

Vervolgens kan per leerling het aantal goed geschreven woorden worden bepaald, waaruit geconcludeerd kan worden of het niveau beheerst wordt (minstens 80% goed). Naast een niveaubepaling biedt het formulier de gelegenheid tot een kwalitatieve analyse van de afzonderlijke categorieën. Aan de hand daarvan kan beslist worden of oefenstof met betrekking tot een bepaalde categorie gewenst is.

Op het *groepsoverzicht* (zie het voorbeeld op bladzijde 66 van deze handleiding) kan zowel de mate van beheersing van het totale niveau als van de afzonderlijke categorieën worden genoteerd. Een niveau wordt voldoende beheerst als 80% van de woorden correct geschreven worden.

Bij 60 - 80% is sprake van twijfelachtige beheersing en bij minder dan 60% van onvoldoende beheersing.

5.1.2 Registratieformulieren instaptoets niveau 7

Spelling in de lift Plus

analyseformulier - instaptoets niveau 7 A-versie

Naam:

Groep:

Datum:

woord	fout	cat. 23 (8)	cat. 24 (4)	cat. 25 (4)	cat. 26 (4)	Opmerkingen
1. voorstelling		C A				
2. verbetering		C A				
3. beslissen		C A				
4. vervelend		C A				
5. gemakkelijk		C A				
6. verschrikkelijk		C A				
7. tegenstander		C A				
8. overwinning		C A				
9. juli					C A	
10. kinderen				C A		
11. vogeltjes			C A			
12. brieven				C A		
13. mannetje			C A			
14. diploma					C A	
15. puddinkje			C A			
16. menu's				C A		
17. piano					C A	
18. jongetje			C A			
19. troostprijzen				C A		
20. benzine					C A	

totaal beheersing

Aantal woorden

Aantal fout

Aantal goed

80%-drempelwaarde

60%-drempelwaarde

8	4	4	4	20
C A	C A	C A	C A	C A
6	3	3	4	16
5	2	2	3	12

Categorieomschrijving: Cat. 23: klinkerdief • verdubbelaar 2

Cat. 24: verkleinwoorden

op reis door Madurodam

Cat. 25: moeilijke meervouden

Cat. 26: ie = i

C: categoriefout

A: andere fout

80% of meer:

voldoende beheersing

60-80%:

twijfelachtige beheersing

minder dan 60%:

onvoldoende beheersing

Spelling in de lift Plus Groepsoverzicht Instaptoetsen

Groep:		datum: kleur: *)		datum: kleur: *)		datum: kleur: *)		datum: kleur: *)	
namen		80%-drempelwaarde		60%-drempelwaarde		niveau 1 - totaal		C 1: medeklinkers	
		16 6		12 5		C 2: korte en lange klanken		C 3: tweetekendanken	
		16 6		12 5		niveau 2 - totaal		C 4: mknm-eenvoudig	
		12 5		12 1		C 5: mmkm		C 6: mkmm-moeilijk	
		16 6		12 5		niveau 3 - totaal		C 7: mmkmm	
		12 5		12 5		C 8: drie of meer medeklinkers		C 9: ng • nk	
		16 6		12 5		niveau 4 - totaal		C 10: f • v	
		12 5		12 3		C 11: s • z		niveau 5 - totaal	
		16 6		12 3		C 12: aai • ooi • oei		C 16: ch(t)	
		12 3		12 3		C 13: eer • oor • eur		C 17: au • ou	
		16 6		12 3		C 14: d • t		C 18: uw • eeuw • leuw	
		12 3		12 3		C 15: ei • ij		C 19: klankgroepen • luistervink	
		16 6		12 3		niveau 6 - totaal		C 20: kop- en staartstukken	
		12 3		12 3		C 21: klinkerdief 1		C 22: verdubbelaar 1	
		16 6		12 3		niveau 7 - totaal		C 23: klinkerdief • verdubbelaar 2	
		12 3		12 3		C 24: verkleinwoorden		C 25: moeilijke meervouden	
		16 6		12 3		niveau 8 - totaal		C 26: ie = i	
		12 3		12 3		C 27: moeilijke letters		C 28: moeilijke uitgangen	
		16 6		12 3		C 29: leenwoorden		C 30: moeilijke Nederlandse woorden	
		12 3		12 3					

*) A- of B-versie

80% of meer: voldoende beheersing

60-80%: twijfelachtige beheersing

minder dan 60%: onvoldoende beheersing

5.2 Controledictees

WERKBOEK

DICTEES BIJ 1 KLINKERDIEF • VERDUBBELAAR 2

● *Controledictee na bladzijde 6*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 7. ☒ .2

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 7. ☐ .2

1. Hang je tekening maar op.
2. Is de timmerman al klaar?
3. De hele familie was aanwezig bij de bruiloft.
4. De volgende keer ben jij aan de beurt.
5. Tenslotte is het niet iedere dag feest.
6. Op donderdag komt de vuilnisman.
7. Sommige mensen zijn bang voor muizen.
8. Morgen wordt mijn oma zeventig.
9. In het circus zag ik allerlei dieren.
10. Niet allemaal tegelijk.

Schrijf op:
tekening
timmerman
aanwezig
volgende
tenslotte
donderdag
sommige
zeventig
allerlei
tegelijk

● *Controledictee na bladzijde 10*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 7. ☒ .3

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 7. ☐ .3

Schrijf de hele zin op:

1. Binnenkort komt die popzanger naar Nederland.
2. Dat aardige meisje gaat er met haar vriendinnen naar toe.
3. Ik zal proberen die dag ook aanwezig te zijn.
4. Toch ben ik helemaal niet tevreden over zijn liedjes.
5. Hoe laat gaan ze zaterdag beginnen?

● *Controledictee na bladzijde 15*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 7. ☒ .4

☐ *Verrijkingstof:* bladzijde 7. ☐ .4

1. Die vrouw heeft honderdduizend gulden gewonnen!
2. Hier volgt een mededeling voor land- en tuinbouw.
3. Ik woon tegenover de supermarkt.
4. Reken jij de oppervlakte maar eens uit.
5. Zoek de betekenis maar in het woordenboek op.
6. Het wordt zo langzamerhand tijd dat je aan het werk gaat.
7. Kom jij ook eens naar mijn verzameling postzegels kijken?
8. Er is een verschrikkelijk ongeluk gebeurd.
9. De toneelspelers hadden schitterende kleren aan.
10. Ik heb vijfentwintig gulden gespaard.

Schrijf op:
honderdduizend
mededeling
tegenover
oppervlakte
betekenis
langzamerhand
verzameling
verschrikkelijk
schitterende
vijfentwintig

● *Controledictee na bladzijde 18*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 7. ☒ .5

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 7. ☐ .5

1. De burgemeester roept de raadsvergadering bijeen.
2. Vul jij de adressen op de enveloppen in?
3. Ik eet 's ochtends altijd twee boterhammen.
4. Mijn oma woont op het platteland.
5. Die geruchten laten mij onverschillig.
6. Waarom ben jij zo ontevreden over je rapport?
7. Mijn broertje is heel goed in het maken van huishoudelijke apparaten.
8. Amerika zendt voortdurend raketten naar de maan.
9. Elke zomer ga ik bij mijn oom tomaten plukken.
10. Hij deed nogal geheimzinnig over zijn vondst.

Schrijf op:

burgemeester
adressen
boterhammen
platteland
onverschillig
ontevreden

apparaten
raketten
tomaten
geheimzinnig

DICTEES BIJ II VERKLEINWOORDEN

'Op reis door Madurodam'

● *Controledictee na bladzijde 28*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 7. ☒ .6

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 7. ☐ .6

1. Moeder haalt een zakdoek uit haar handtasje.
2. Op het vliegveldje landt een vliegtuigje.
3. Er hangt een vreemd luchtje in huis.
4. Het muisje gaat telkens in het draaimolentje.
5. Het agentje blaast op zijn fluitje.
6. Vader leest de krant bij het schemerlampje.
7. In het haventje ligt een rondvaartboot.
8. Zij is haar gouden armbandje verloren.
9. In de erwtensoep zitten veel knakworstjes.
10. Er is ook een klein dierentuintje in Madurodam.

Schrijf op:

handtasje
vliegveldje
luchtje
draaimolentje
agentje
schemerlampje
haventje
armbandje
knakworstjes
dierentuintje

● *Controledictee na bladzijde 32*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 7. ☒ .7

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 7. ☐ .7

Schrijf de hele zin op:

1. Het straathondje kwispelt met zijn staartje.
2. Het oppassertje voerde het jonge leeuwkje.
3. Ans maakt een wandelingetje met haar vriendinnetje.
4. Op het marktpleintje staat een frietkraampje.
5. Timo maakte een tekeningetje over het tekenfilmpje.

● *Controledictee na bladzijde 34*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 7. ☒.8

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 7. ☐.8

1. De juffrouw vertelde een spannend verhaaltje.	<i>Schrijf op:</i>
verhaaltje
2. Ik was mijn gezicht met een washandje.	washandje
3. Hij glijdt via het leuninkje van de trap naar beneden.	leuninkje
4. Moeder bakt een cake in een bakvormpje.	bakvormpje
5. Ga je bij jouw vriendinnetje spelen?	vriendinnetje
6. De hond werd aan een riempje uitgelaten.	riempje
7. Ik vraag een kettinkje voor mijn verjaardag.	kettinkje
8. Wil je het zolderraampje sluiten?	zolderraampje
9. Hij heeft de tekening met een potloodje gemaakt.	potloodje
10. Vader slaat een spijkertje in de muur.	spijkertje

● *Controledictee na bladzijde 36*

☒ *Herhalingsstof:* bladzijde 7. ☒.9

☐ *Verrijkingsstof:* bladzijde 7. ☐.9

1. Ik zal je een geheimpje verklappen.	<i>Schrijf op:</i>
geheimpje
2. In het vogelhuisje zit een roodborstje.	roodborstje
3. Aukje heeft haar parapluutje laten liggen.	parapluutje
4. Op de kinderboerderij hebben ze een zwart lammetje.	lammetje
5. De poppenkleertjes hangen aan het waslijntje.	waslijntje
6. Op het bospaadje zit een konijntje.	bospaadje
7. De juf vertelt een sprookje over een arm koninkje.	koninkje
8. Het zoutvaatje is leeg.	zoutvaatje
9. Op zijn verjaardag krijgt hij een speelgoedautootje.	speelgoedautootje
10. Na het eten krijgen wij een lekker puddinkje.	puddinkje

● *Controledictee na bladzijde 43*

☒ Herhalingsstof: bladzijde 7. ☒ .10

☐ Verrijkingsstof: bladzijde 7. ☐ .10

1. Een week heeft zeven dagen.
2. De juffrouw is jarig.
3. De brievenbus wordt geleegd.
4. Die dove vrouw durft niet over straat.
5. Beleef jij wel eens iets leuks?
6. Het glas viel in scherven.
7. Wil jij een halve appel?
8. De honden blaffen al een uur.
9. Wil jij voor mij een kuil graven?
10. Ik plak een postzegel op de briefkaart.

Schrijf op:

zeven
juffrouw
brievenbus
dove
beleef
scherven
halve
blaffen
graven
briefkaart

● *Controledictee na bladzijde 48*

☒ Herhalingsstof: bladzijde 7. ☒ .11

☐ Verrijkingsstof: bladzijde 7. ☐ .11

Schrijf de hele zin op:

1. Zij verliezen vast hun zakgeld.
2. Hazen en konijnen zijn dieren.
3. Kaarsen geven gezellig licht.
4. Als het gaat regenen zoek ik mijn laarzen op.
5. We zetten de colaglazen in de kast.
6. Er waren mooie prijzen te verdienen.
7. Bij sommige grenzen moet je uren wachten.
8. Mijn boze buurvrouw belde de huisbaas op.
9. Verse groente is heel gezond!
10. Paarse vazen zijn hier niet te koop.

● *Controledictee na bladzijde 52*

☒ Herhalingsstof: bladzijde 7. ☒ .12

☐ Verrijkingsstof: bladzijde 7. ☐ .12

1. Van pinda's word je dik.
2. Programma's kunt u bij de ingang kopen.
3. Vogels vliegen 's winters naar Afrika.
4. Bijna alle restaurants hebben menu's.
5. Zijn de foto's van de vakantie al klaar?
6. Mijn opa's komen allebei op mijn verjaardag.
7. De paraplu's moeten in de gang staan.
8. Auto's worden vaak gestolen.
9. Neem jij de sleutels mee?
10. De zebra's vind je achter in de dierentuin.

Schrijf op:

pinda's
programma's
vogels
menu's
foto's
opa's
paraplu's
auto's
sleutels
zebra's

● Controledictee na bladzijde 61

☒ Herhalingsstof: bladzijde 7. ☒ 13

☐ Verrijkingstof: bladzijde 7. ☐ 13

1. Ik betaal per giro.
2. Wat is de titel van je opstel?
3. De Rijn is een grote rivier.
4. Mag ik je diploma eens zien?
5. De dominee woont naast de kerk.
6. Is hij familie van je?
7. Ik ga in februari op wintersport.
8. Dat schip is van de marine.
9. Suriname is een warm land.
10. Ik hoorde de sirene van de ziekenwagen.

Schrijf op:

giro
titel
rivier
diploma
dominee
familie
februari
marine
Suriname
sirene

● Controledictee na bladzijde 65

☒ Herhalingsstof: bladzijde 7. ☒ 14

☐ Verrijkingstof: bladzijde 7. ☐ 14

Schrijf de hele zin op:

1. De radio en de televisie staan aan.
2. De kampioen kreeg een krans van de president.
3. De zigeuner speelt op zijn viool.
4. Ik gebruik bij het tekenen soms een liniaal.
5. Ik draag de lampion wel in het stadion.
6. Die indiaan woont niet in Amerika.
7. Een poes zegt miauw.
8. Vader maakt een dia van de olifant.
9. De directeur is op dieet.
10. Die dirigent speelt ook prachtig piano.

● Controledictee na bladzijde 68

☒ Herhalingsstof: bladzijde 7. ☒ 15

☐ Verrijkingstof: bladzijde 7. ☐ 15

1. Wie heeft er een goed idee?
2. Wij gaan met het vliegtuig op vakantie.
3. Ik luister graag naar deze muziek.
4. Over een minuut is hij klaar.
5. Het is een aangenaam klimaat.
6. Farida is de lieveling van de juf.
7. Spinazie is gezond.
8. Jullie moeten goed luisteren naar wat er gezegd wordt.
9. Neem een liter water.
10. Na mei komt juni.

Schrijf op:

idee
vliegtuig
muziek
minuut
klimaat
lieveling
spinazie
jullie
liter
juni

5.3 Einddictees en totaaldictee

WERKBOEK

EINDDICTEE BIJ I KLINKERDIEF • VERDUBBELAAR 2
(na bladzijde 21)

1. Ik heb een mooie verzameling postzegels.
2. De rekening was erg hoog.
3. Ze leefden nog lang en gelukkig.
4. We gaan allemaal mee.
5. Sinaasappels zijn meestal oranje.
6. Wanneer ben jij geboren?
7. Die jongen is erg verlegen.
8. Deze woorden zijn gemakkelijk te leren.
9. Wat is de oppervlakte van dat terrein?
10. Er waren veel mensen aanwezig.
11. Wat staat er op het programma?
12. Natuurlijk wil ik dat even doen.
13. Hij kon de rekening niet betalen.
14. Ik heb het verschillende keren gevraagd.
15. Ik vond het erg gezellig.
16. Ik heb met belangstelling geluisterd.
17. Dat zie je tegenwoordig niet veel meer.
18. Hij heeft een uitstekend cijfer voor gymnastiek.
19. Ik kan onmogelijk komen.
20. Wat een verschrikkelijk verhaal!

Schrijf op:
verzameling
rekening
gelukkig
allemaal
oranje
geboren
verlegen
gemakkelijk
oppervlakte
aanwezig
programma
natuurlijk
betalen
verschillende
gezellig
belangstelling
tegenwoordig
uitstekend
onmogelijk
verschrikkelijk

EINDDICTEE BIJ II VERKLEINWOORDEN
(na bladzijde 38) 'Op reis door Madurodam'

1. De baby slaapt in een reiswaagje.
2. Hij heeft een gaatje in zijn trui.
3. Op het marktplaatsje spuit een fonteinje.
4. In dat tuintje staan veel fruitbomen.
5. Vader haalt met een nijptangje de spijker uit de plank.
6. Zij verloor haar gouden kettinkje.
7. De ober serveert de drankjes op een dienblaadje.
8. Het laasje van het nachtkastje piept.
9. Het meisje rijdt op een vouwfietsje naar school.
10. In de speeltuin is een klein glijbaantje.
11. Er zaten zoete schuimpjes op de pudding.
12. Moeder kookt melk in een steelpannetje.
13. In de nasi zaten veel pindaatjes.
14. Het zeilscheepje vaart het haventje uit.
15. Er staat een woninkje in het bos.
16. De rondvaartboot vaart om het eilandje heen.

Schrijf op:
reiswaagje
gaatje
fonteinje
fruitbomen

nijptangje
kettinkje
dienblaadje
laasje
vouwfietsje
glijbaantje
schuimpjes
steelpannetje
pindaatjes
zeilscheepje
woningje
eilandje

17. Na schooltijd doen zij vaak een kaartspelletje.
18. De fotograaf maakt een pasfotootje.
19. Opa drinkt jenever uit een borrelglasje.
20. Het stoomtreintje rijdt onder een tunneltje door.

kaartspelletje
pasfotootje
borrelglasje
tunneltje

*EINDDICTEE BIJ III MOEILIJKE MEERVOUDEN
(na bladzijde 55)*

1. Morgen komt de glazenwasser.
2. Alle kinderen krijgen een ijsje.
3. In die winkel verkopen ze mooie stoffen.
4. Morgen komen er leuke programma's op de televisie.
5. Ik houd veel van Franse liederen.
6. Wat een vieze broek heb jij!
7. De bladeren vallen van de bomen.
8. De kleuters beven van schrik.
9. Koop even zes eieren voor mij.
10. Veldmuizen zijn heel klein.
11. Er zijn veel soorten agenda's.
12. De boer brengt de kalveren naar de wei.
13. De dieven gingen er vandoor.
14. De twee opa's praatten over vroeger.
15. Op zeventien mei ben ik jarig.
16. Ik steek alle kaarsen aan.
17. De wolven huilen in het bos.
18. Zijn de pasfoto's al klaar?
19. Die kersen zijn zuur.
20. De kano's worden per auto naar Frankrijk vervoerd.

Schrijf op:
glazenwasser
kinderen
stoffen
programma's
liederen
vieze
bladeren
beven
eieren
veldmuizen
agenda's
kalveren
dieven
opa's
zeventien
kaarsen
wolven
pasfoto's
kersen
kano's

*EINDDICTEE BIJ IV IE = I
(na bladzijde 70)*

1. Die eskimo woont in Groenland.
2. Kun jij de gieter even vullen?
3. Heeft iemand een gulden voor mij?
4. De spion kreeg veel geld.
5. Dat is een muzikaal gezin.
6. De piloot maakt een noodlanding.
7. De indiaan ving het paard met zijn lasso.
8. Het publiek zong hard mee.
9. Hij kan niet tegen kritiek.
10. Het riool is verstopt.
11. Stop de brief maar in de brievenbus.
12. Misschien kom ik morgen.
13. Er heerst hongersnood in Afrika.
14. Hij hilde van verdriet.
15. Onze dokter gaat met pensioen.
16. Ik rook nog een sigaret.

Schrijf op:
eskimo
gieter
iemand
spion
muzikaal
piloot
indiaan
publiek
kritiek
riool
brievenbus
misschien
Afrika
verdriet
pensioen
sigaret

17. Die drie vormen een trio.	trio
18. Heb je liever ijs of chocola?	liever
19. Wat schittert die diamant!	diamant
20. Vandaag staat er een artikel over zeehonden in de krant.	artikel

TOTAALDICTEE BIJ '☒ MEER EN WEER'
(na bladzijde 7. ☒.11 van het kopieerblok)

Schrijf de hele zin op:

1. Voor het station staan veel taxi's.
2. Deze onderwijzeres geeft uitstekend les.
3. Ik neem mijn radiootje mee naar het zonnige strand.
4. Kun je met dit kleine potloodje nog wel een tekening maken?
5. De kapitein en de matrozen zijn klaar voor de grote reis.

5.3.1 Scoring, registratie, interpretatie controle-, einddictees en totaal dictee niveau 7

Voor de controle- en einddictees en het totaal dictee van niveau 7 is een *groeps-overzicht* beschikbaar (zie voor een voorbeeld op de volgende bladzijde). In het kopieerblok staat de uitvergroete versie.

Voor niveau 7 kan hierop per dictee worden aangegeven of er sprake is van voldoende, twijfelachtige of onvoldoende beheersing. Voor controledictees is er ruimte om twee afnames te noteren. De eerste afname volgt wanneer de basisstof van (een gedeelte van) een spellingcategorie behandeld is in het werkboek. Nadat, indien nodig, de herhalingsbladzijde uit '☒ Nog een keer' is doorgewerkt, kan het controledictee nogmaals worden afgenomen. Zo kan bekeken worden of de herhalingsstof voldoende extra oefening heeft geboden.

Daarnaast is er voor individuele leerlingen, die na het doorwerken van de herhalingsstof, nog meer oefening nodig hebben, een *handelingsplanformulier* voor niveau 7 ontwikkeld. Hierop kan genoteerd worden welke extra oefenstof, bijvoorbeeld uit 'Zelfstandig Spellen', zij door moeten werken. Daarnaast is er ruimte voor opmerkingen.

5.3.2 Registratieformulieren controle-, einddictees en totaal dictee niveau 7

Spelling in de lift Plus		NIVEAU 7																																						
Groepsoverzicht		klinkerloef • verdubbelaar 2		verkleinwoorden op reis door Madurodam				moelijke meervouden			le = i																													
Groep: controle eind totaal	namen	controledictee na blz. 6		controledictee na blz. 10		controledictee na blz. 15		controledictee na blz. 18		einddictee na blz. 21		controledictee na blz. 28		controledictee na blz. 32		controledictee na blz. 34		controledictee na blz. 36		einddictee na blz. 38		controledictee na blz. 43		controledictee na blz. 48		controledictee na blz. 52		einddictee na blz. 55		controledictee na blz. 61		controledictee na blz. 65		controledictee na blz. 68		einddictee na blz. 70		totaal dictee na blz. 7. 11		

☐ 80% of meer: voldoende beheersing:
☐ 60-80%: twijfelachtige beheersing:
☒ minder dan 60%: onvoldoende beheersing:

controledictee
 8 of meer
 6 of 7
 minder dan 6

einddictee
 16 of meer
 12 t/m 15
 minder dan 12

goed geschreven woorden

Spelling in de lift Plus			handelingsplan	
Naam: controle eind totaal } dictees				
			extra herhalingsstof	opmerkingen
N I V E A U 7	klinkerdief • verdubbelaar 2	controledictee na blz. 6		
		controledictee na blz. 10		
		controledictee na blz. 15		
		controledictee na blz. 18		
		einddictee na blz. 21		
	verkleinwoorden op reis door Madurodam	controledictee na blz. 28		
		controledictee na blz. 32		
		controledictee na blz. 34		
		controledictee na blz. 36		
		einddictee na blz. 38		
	moeilijke meervouden	controledictee na blz. 43		
		controledictee na blz. 48		
		controledictee na blz. 52		
		einddictee na blz. 55		
	ie = i	controledictee na blz. 61		
		controledictee na blz. 65		
		controledictee na blz. 68		
		einddictee na blz. 70		
	☒	totaal dictee na blz. 7. ☒.11		

6. Woordenlijsten

WOORDENLIJST 1 KLINKERDIEF • VERDUBBELAAR 2

Woorden met drie klankgroepen

aannemen	beweging	fantasie	hierboven
aantallen	bewoners	feestelijk	hinkelbaan
aanwezig	bezetting	fotograaf	hogere
aardappel	bezwaren	gebeuren	Hollandse
achterna	bijdrage	geboorte	honderden
achteruit	bijvoorbeeld	geboren	hoofdletter
adressen	binnenkort	gekleurde	houthakker
afdeling	binnenland	geleden	huiskamer
aflopen	bisschoppen	geloven	huissleutel
agenten	bittere	geluiden	iedereen
akelig	boerderij	gelukkig	ijverig
allebei	boerinnen	gemeente	inbraken
allemaal	boodschappen	gemene	inspanning
allerlei	boterham	generaal	instrument
aparte	bovendien	gesprekken	intussen
apparaat	bovenste	getallen	inwoners
arbeider	brandbare	gevaarlijk	jarenlang
artiesten	brandweerman	gevallen	jarige
augustus	brutale	gevaren	kabeljauw
avontuur	buitenland	geweldig	kabouter
bananen	buurvrouwen	geweren	kanarie
bediende	daarover	geweten	kanonnen
beginnen	daartegen	gewone	kapotte
bejaarde	dadelijk	gewoonte	konijnen
belangrijk	dagelijks	gezellig	koperen
belasting	dappere	gezichten	kostbare
beloning	dodelijk	gezinnen	kunstenaar
bemannings	donderdag	gisteren	lagere
beneden	dubbeltje	goedkope	lekkere
bepalen	duidelijk	grappige	lelijke
beroemde	eenvoudig	griezelig	leraren
beschermen	eigenlijk	grootmoeder	machtige
bescherming	Engeland	grootvader	manieren
beslissing	enige	grotere	mannetje
bestellen	enorme	handdoeken	menigte
bestemming	erover	handige	meningen
bestuurder	ertegen	handschoenen	menselijk
betalen	erwtensop	hartelijk	merkwaardig
betaling	evenals	heerlijke	middelen
betreffen	eventjes	heleboel	middelpunt
betrekken	evenwicht	helemaal	modellen
betrekking	fabrieken	hevige	moderne

mogelijk	overeind	tevreden	voetstappen
momenten	overkant	tientallen	voldoende
motoren	overval	tijdelijk	volgende
nachtegaal	overzicht	timmerman	volwassen
natuurlijk	paddestoel	toenemen	voorbeelden
nauwelijks	papegaai	toestellen	voordelen
nauwkeurig	papieren	toestemming	voorlopig
nederlaag	parlement	toevallig	voornaamste
Nederland	personeel	tomaten	voorkomen
negentig	personen	toneelstuk	voorover
nieuwsgierig	persoonlijk	totale	voorstellen
nodige	pijnlijke	twintigste	voorstelling
normale	platteland	uiterlijk	vooruitgang
november	portretten	uitgave	voorwaarde
nuttige	postbode	uitstekend	voorzichtig
oefening	prachtige	vaderland	voorzitter
ogenblik	prettige	vanavond	vorige
oktober	proberen	vanmiddag	vrachtwagen
omgeving	problemen	vanmorgen	vreemdeling
ondeugend	programma	verbazing	vreselijk
ongerust	protesten	verdeling	vriendelijk
ongeveer	raketten	vergeten	vriendinnen
onrustig	rechterhand	vergissing	vrijwillig
onschuldig	reiziger	verhalen	vrolijke
ontdekken	rekening	verjaardag	vrouwelijk
ontdekking	rustige	verkeerde	vruchtbare
ontmoeten	scheidsrechter	verklaren	vuilnisman
ontmoeting	schilderij	verkoopster	waarover
ontzettend	schitterend	verkopen	waarschijnlijk
onverwacht	schoolreisje	verkouden	waartegen
onzeker	schoonvader	verlangen	wachtkamer
opdrachten	schriftelijk	verlaten	wandelen
openen	seizoenen	verleden	wandeling
opening	september	verlegen	wedstrijden
opleiden	sieraden	verliefde	wielrennen
opleiding	slaapkamer	verpleegster	winkelen
oplossing	soldaten	verrader	winkelier
opmerken	sommige	verrassing	woningen
opmerking	spannende	verslagen	zaterdag
opnemen	spanningen	verschillen	zeldzame
oppasser	stevige	vertellen	zevende
optreden	stofzuiger	vertrekken	zeventien
opvoeden	tegelijk	vervelend	zeventig
opvoeding	tekening	verwarring	ziekenhuis
opwinden	telegram	verzorgen	zilveren
opwinding	tenminste	verzorging	zonnige
oranje	tenslotte	vliegende	
ouderwets	terreinen	vliegtuigen	
overal	tevoorschijn	voetballen	

Woorden met vier of meer klankgroepen

aantrekkelijk	herinneren	overwinning
aanwezige	herinnering	regenachtig
aardappelen	honderdduizend	schitterende
achterover	langzamerhand	tegenover
algemene	mededeling	tegenstander
apparaten	medelijden	tegenwoordig
avonturen	mogelijke	teleurstelling
belangstelling	natuurlijke	tentoonstelling
betekenen	Nederlander	toevallige
betekenis	ogenblikken	uitzondering
bewonderen	ondertussen	veranderen
bewondering	onderwijzer	verandering
binnenlandse	onderwijzeres	verantwoordelijk
gebeurtenis	ongeduldig	verbandtrommel
gedeeltelijk	ongelukken	verbetering
geheimzinnig	ongelukkig	verdediging
gelukkige	onmogelijk	vergadering
gemakkelijke	ontwikkelen	verschillende
gevangenen	ontzettende	verschrikkelijk
gevangenis	onverschillig	verzameling
gezellige	oppervlakte	vijfentwintig
gisteravond	overleden	volwassene
gistermiddag	overmorgen	zaterdagavond

WOORDENLIJST II VERKLEINWOORDEN 'Op reis door Madurodam'

Voor de verkleinwoorden die eindigen op *je*, *tje*, *pje*, *etje* en *kje* verwijzen we naar de woordenlijsten in de diverse handleidingen bij de niveaus 1 tot en met 6. Hieronder geven we enkele voorbeelden:

Woorden die eindigen op *je*

beetje	hondje	muisje	sprookje
bootje	kaartje	nichtje	stukje
briefje	kindje	pakje	takje
doosje	koekje	plaatje	tijdje
drankje	kopje	plantje	vriendje
eindje	kwartje	plekje	washandje
feestje	lampje	poesje	worstje
fietsje	liedje	poosje	zusje
flesje	lusje	potloodje	
fluitje	mandje	praatje	
grapje	meisje	reisje	

Woorden die eindigen op tje

broertje	jongetje	trommeltje
dochtertje	konijntje	uurtje
dubbeltje	leeuwtje	verhaaltje
eitje	spijkertje	vogeltje
etentje	tafeltje	zoontje

Woorden die eindigen op pje

boompje
geheimpje
raampje
vormpje

Woorden die eindigen op etje

belletje	slangetje
karretje	sommetje
mannetje	spelletje
ringetje	tekeningetje
rolletje	vriendinnetje

Woorden die eindigen op kje

kettinkje	koninkje	hellinkje
puddinkje	woninkje	

Verkleinwoorden uit de uitzonderingscategorie:

Verkleinwoorden waarbij de korte klank in een lange klank verandert

blad	–	blaadje	glas	–	glaasje
pad	–	paadje	schip	–	scheepje
gat	–	gaatje	vat	–	vaatje

Verkleinwoorden die bij de schrijfwijze een verandering van de lange klank krijgen

auto	–	autootje	papa	–	papaatje
foto	–	fotootje	pinda	–	pindaatje
la	–	laatje	sla	–	slaatje
mama	–	mamaatje	vla	–	vlaatje
oma	–	omaatje	zebra	–	zebraatje
opa	–	opaatje			

Woorden waarbij de f in een v verandert

beloven	druif	kluif	schijf
beroven	drijven	leven	schroef
beven	duif	lief	schrijven
blijven	geloven	proef	stijf
boef	geven	neef	stoven
braaf	graven	schaaf	vergeven
brief	golf	scheef	vijf
dief	half	scherf	wolf
doof	hoeven		

Woorden waarbij de s in een z verandert

advies	glas	lezen	roos
baas	grens	matroos	vaas
bevriezen	grijs	muis	verbazen
bewijzen	haas	neus	verhuizen
boos	hals	ons	verliezen
buis	huis	prijs	vies
doos	kaas	prijzen	vrezen
gans	kies	reis	vriezen
genezen	kiezen	reizen	wijs
glanzen	laars	reus	wijzen

Woorden die in het meervoud op 's eindigen

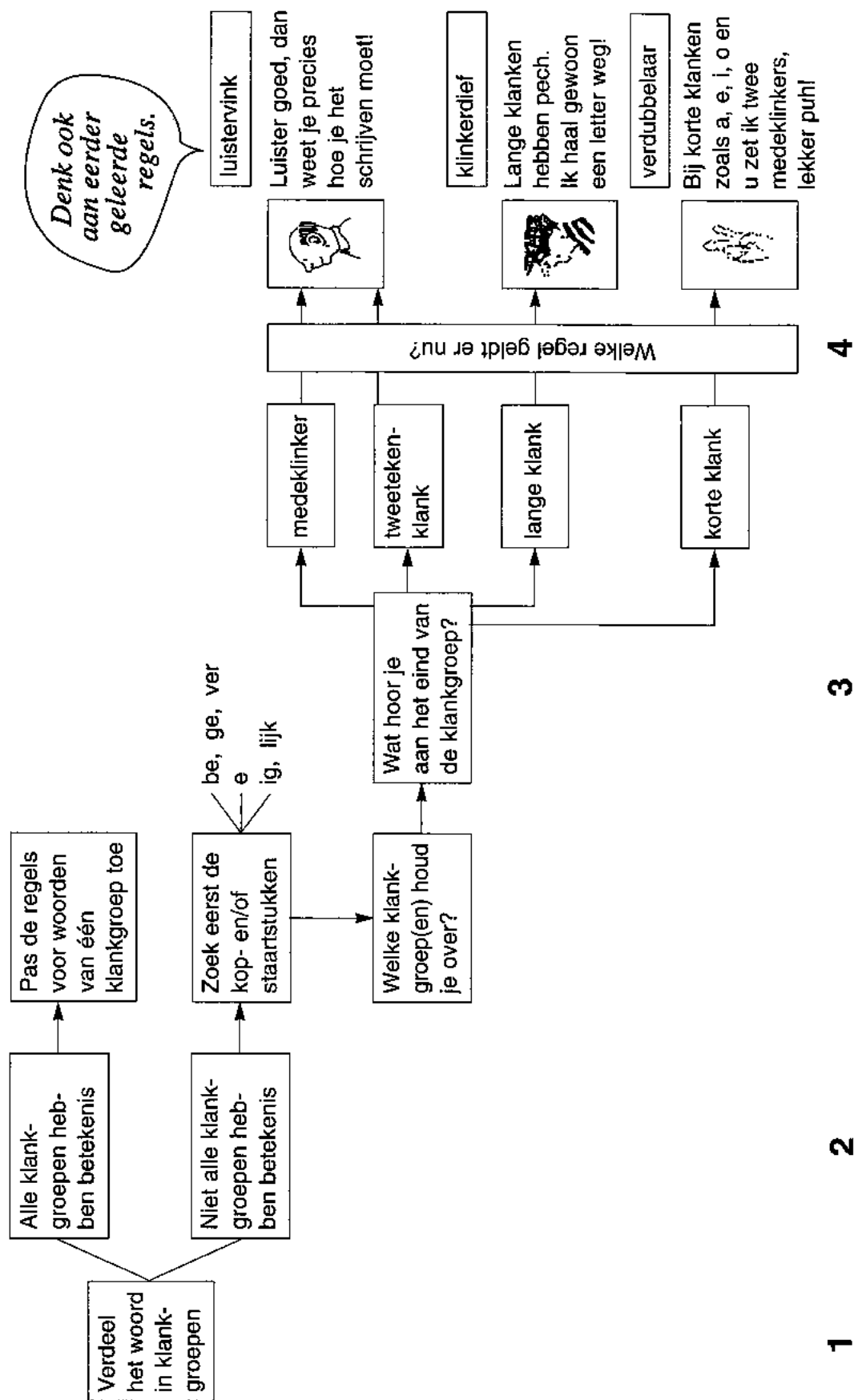
agenda's	mama's	opa's	pinda's
auto's	menu's	papa's	programma's
foto's	oma's	paraplu's	zebra's
kano's			

Woorden die in het meervoud op eren eindigen

bladeren	kinderen
eieren	liederen
kalveren	

abrikoos	januari	pistool
Afrika	juni	president
Afrikaan	juli	prima
Afrikaans	kampioen	radio
Amerika	kantine	radiootje
Amerikaan	kapitein	radio's
Amerikaans	kilo	riool
artikel	kilometer	rivier
benzine	kilo's	sigaar
dia	kiwi	sigaret
dia's	klarinet	sinaasappel
diamant	klimaat	sirene
dieet	kritiek	spinazie
diploma	lampion	ski
direct	limonade	ski's
directeur	liniaal	spion
dirigent	liaan	stadion
dominee	liter	Suriname
eskimo	marine	Surinaams
eskimo's	miau	Surinamer
fabrikant	minister	taxi
familie	minuut	taxi's
februari	muzikaal	televisie
figuur	muzikant	titel
finale	olifant	tribune
giro	pensioen	trio
gitaar	pianist	uniform
gitarist	piano	via
ia	pianoootje	video
idee	piano's	viool
iglo	piloot	violist
India	pion	visite
indiaan	pira	zigeuner

Schema van de luistervink • klinkerdief • verdubbelaar voor woorden van twee of meer klankgroepen

Het totale pakket

Algemene Inleiding
Handleidingen per niveau
Werkboeken met de basisstof
Kopieerblokken met extra stof
keuzestof
registratieformulieren

Niveau 1	mkm-woorden: medeklinkers korte en lange klanken tweetekensklanken
Niveau 2	medeklinkercombinaties: mkmm-eenvoudig mmkm mkmm-moeilijk mmkmm
Niveau 3	combinaties van drie of meer medeklinkers ng • nk f • v s • z
Niveau 4	aai • ooi • oei eer • oor • eur d • t ei • ij
Niveau 5	ch(t) au • ou uw • eeuw • ieuw klankgroepen • luistervink
Niveau 6	kop- en staartstukken klinkerdief 1 verdubbelaar 1
Niveau 7	klinkerdief • verdubbelaar 2 verkleinwoorden Op reis door Madurodam moeilijke meervouden ie = i
Niveau 8	moeilijke letters moeilijke uitgangen leenwoorden moeilijke Nederlandse woorden

Spelling in de lift^{plus}

Het totale pakket

Algemene Inleiding
Handleidingen per niveau
Werkboeken met de basisstof
Kopieerblokken met extra stof
keuzestof
registratieformulieren

Niveau 1	mkm-woorden: medeklinkers korte en lange klanken tweetekenklanken
Niveau 2	medeklinkercombinaties: mkmm-eenvoudig mmkm mkmm-moeilijk mmkmm
Niveau 3	combinaties van drie of meer medeklinkers ng - nk f - v s - z
Niveau 4	aaï - ooi - oei eer - oor - eur d - t ei - ij
Niveau 5	ch(t) au - ou uw - eeuw - ieuw klankgroepen - luistervink
Niveau 6	kop- en staartstukken klinkerdief 1 verdubbelaar 1
Niveau 7	klinkerdief - verdubbelaar 2 verkleinwoorden moeilijke meervouden ie = i
Niveau 8	moeilijke letters moeilijke uitgangen leenwoorden moeilijke Nederlandse woorden